

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ
ГАЛУЗІ (НА ПРИКЛАДІ ПУБЛІЧНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА
«БЕРДИЧІВСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД «ПРОГРЕС»»)

08-43.МКР.001.00.090. ПЗ

Виконав: студент 2 курсу,
групи МФКДз-20мз
спеціальності 073 – «Менеджмент»
_____Літвак Л.А.

Керівник: к.е.н., доцент каф. ФІМ
_____Коваль Н.О.

« ____ » _____ 2022 р.

Опонент: к.е.н., доцент каф. ПЛІМ
_____Пілявоз Т.М.

« ____ » _____ 2022 р.

Допущено до захисту

Завідувач кафедри ФІМ

_____ д.е.н., проф. Зянько В. В.
(прізвище та ініціали)

« ____ » _____ 2022 р.

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту
Рівень вищої освіти II-й (магістерський)
Галузь знань – Управління та адміністрування
Спеціальність – 073 Менеджмент
Освітньо-професійна програма – Менеджмент фінансово-кредитної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри ФІМ
д.е.н., професор Зянько В.В.

«25» січня 2022 р.

ЗАВДАННЯ НА МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Літвак Людмилі Анатоліївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Управління активами підприємств машинобудівної галузі (на прикладі публічного акціонерного товариства «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»)

Керівник роботи Коваль Наталія Олегівна, к.е.н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ВНТУ від «24» березня 2022 року № 65.

2. Строк подання студентом проекту (роботи): 10.06.2022 р.

3. Вихідні дані до роботи: Камінська І.М., Дорош В.Ю., Ковальчук А.Ю. Активи підприємства: морфологічний аналіз категорії, склад та класифікація. Економічний форум. 2019. №3. с. 136-143; Медведовський В.В. Система управління активами підприємств водопостачання і водовідведення. *Комунальне господарство міст*. 2010. № 96. с. 294-301; Бланк І.А. Управление активами. Київ: Ника-Центр, Эльга, 2010. 721 с.; Кремень О. І., Мосійчук Р. Л., Кремень В. М. Комплексний аналіз ефективності управління активами підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. № 8. С. 202-210; Ковальчук, Н. О., Федішин М. П., Жаворонок А. В. Теоретичні аспекти аналізу складу, структури активів та джерел їх фінансування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 23. С. 64-69; Насібова О. В., Дзюба В. М. Теоретичні основи управління активами і пасивами підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 11. С. 21-25; фінансова звітність ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес», офіційні статистичні дані, законодавчо-нормативні акти.

4. Зміст текстової частини:

в першому розділі – дослідити сутність та класифікацію активів підприємства, охарактеризувати механізм та методи управління активами підприємства, розглянути сучасні методичні підходи до аналізу активів підприємства;

у другому розділі – проаналізувати сучасний стан підприємств машинобудування України та оцінити основні економічні показники та ефективність управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2018-2020 рр.;

у третьому розділі – навести пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес».

5. Перелік графічного матеріалу: Таблиці: 1. Оцінка активів підприємства. 2. Динаміка обсягів реалізованої продукції машинобудування за період 2014-2020 рр. 3. Аналіз зміни основних економічних показників діяльності ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес». 4. Склад та структура активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес». 5. Аналіз показників стану та ефективності використання активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2018-2020 роки. 6. Заходи підвищення ефективності формування та використання оборотних коштів на ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес». 7. Економія від використання ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» різних джерел фінансових ресурсів для розширення виробничих потужностей, млн. грн. Рисунки: 1. Класифікація активів підприємства. 2. Структура активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес».

6. Консультанти розділів проекту (роботи):

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Спеціальна частина	проф. Зянько В.В.	25.01.2022р. _____ підпис	10.06.2022р. _____ підпис

7. Дата видачі завдання «25» січня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів магістерської кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
Формування та затвердження теми магістерської кваліфікаційної роботи (МКР)	Грудень-січень	
Виконання теоретичної частини МКР. Перший рубіжний контроль виконання МКР (1-й розділ МКР)	Лютий-березень	
Виконання аналітичної частини МКР. Другий рубіжний контроль виконання МКР (2-й розділ МКР)	Квітень	
Розробка рекомендацій та пропозицій. Третій рубіжний контроль виконання МКР (2-й розділ МКР)	Травень	
Перевірка МКР на плагіат. Попередній захист МКР	I декада червня	
Рецензування МКР	I декада червня	
Захист МКР	II декада червня	

Студент _____
(підпис)

Літвак Л.А.

Керівник роботи _____
(підпис)

Коваль Н.О.

АНОТАЦІЯ

УДК 336.658

Літвак Л.А. Управління активами підприємств машинобудівної галузі (на прикладі публічного акціонерного товариства «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»). Магістерська кваліфікаційна робота зі спеціальності 073 – Менеджмент, освітня програма – Менеджмент фінансово-кредитної діяльності. Вінниця: ВНТУ, 2022. 113 с. На укр. мові. Бібліогр.: 39 назв; рис.: 7; табл. 18.

У магістерській кваліфікаційній роботі запропоновано напрямки підвищення ефективності управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес». Наукові і практичні положення щодо шляхів підвищення ефективності управління активами можуть бути впроваджені на досліджуваному в роботі підприємстві та інших підприємствах машинобудування, що дозволить підвищити ефективність господарської діяльності. У теоретичній частині роботи досліджено сутність, класифікацію активів підприємства, розглянуто механізм і методи управління активами, а також охарактеризовано методики аналізу стану активів підприємства. В аналітичній частині роботи здійснено оцінювання ефективності економічної діяльності та ефективності управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес». У прикладній частині роботи запропоновано напрямки підвищення ефективності управління активами досліджуваного підприємства та загалом підприємств машинобудування.

Ключові слова: активи, оборотні активи, необоротні активи, основні засоби, капіталізація, управління.

ABSTRACT

Litvak L.A. Management of the asset of the machine-building enterprises (on the example of the public joint-stock company «Berdychiv Machine-Building Plant» Progress»). Master's qualification work in specialty 073 – Management, educational program – Management of financial and credit activities. Vinnitsa: VNTU, 2022. – 113 p. In Ukrainian language. Bibliographer: 39 titles; fig.: 7; tabl. 18.

In the master's qualification work, directions of increasing the efficiency of asset management of PJSC «Berdychiv Machine-Building Plant «Progress» are offered. Scientific and practical provisions on ways to improve the efficiency of asset management can be implemented at the studied enterprise and other machine-building enterprises, which will increase the efficiency of economic activity. In the theoretical part of the work the essence, classification of enterprise assets is investigated, the mechanism and methods of asset management are considered, and also the methods of analysis of the state of enterprise assets are characterized. In the analytical part of the work the evaluation of the efficiency of economic activity and the efficiency of asset management of PJSC «Berdychiv Machine-Building Plant «Progress» was carried out. In the applied part of the work the directions of increase of efficiency of management of assets of the investigated enterprise and in general of the enterprises of mechanical engineering are offered.

Keywords: assets, current assets, non-current assets, fixed assets, capitalization, management.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1 Економічна сутність та класифікація активів підприємства.....	9
1.2 Методи і механізм управління активами підприємства	22
1.3 Характеристика методичного інструментарію аналізу стану активів	27
Висновок до розділу 1	35
2 АНАЛІЗ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ.....	37
2.1 Сучасний стан та тенденції розвитку машинобудівної галузі України та економіко-організаційна характеристика ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес».....	37
2.2 Аналіз основних показників діяльності ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес».....	47
2.3 Аналіз ефективності управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес».....	50
Висновки до розділу 2	64
3 НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПАТ «БЕРДИЧІВСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД «ПРОГРЕС» ТА ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ	66
3.1 Шляхи підвищення ефективності управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»	66
3.2 Фінансування активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»	74
Висновки до розділу 3	80
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87
Додаток А (обов'язковий) Технічне завдання	91

Додаток Б (обов'язковий) Протокол перевірки навчальної (кваліфікаційної) роботи.....94

Додаток В (довідковий) Фінансова звітність ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»..... **ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.**

Додаток Г (Обов'язковий) Ілюстративна частина **ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.**

ВСТУП

Важливою складовою економічного потенціалу підприємства є його майно, тобто активи. Їх обсяг, склад та структура суттєво впливають на виробничу потужність підприємства, визначають рівень технології виробництва та якість продукції, створюють передумови або обмежують можливості підприємства щодо розширення та диверсифікації діяльності.

Розміщення коштів підприємства має дуже велике значення для господарсько-фінансової діяльності та підвищенні її ефективності. Фінансова стійкість підприємства залежить від інвестицій в основні та оборотні засоби, від того, скільки коштів зосереджено у виробничій і оборотній сферах, і які їх пропорції. Якщо виробнича потужність, створена підприємством, не буде повністю використана через брак матеріальних ресурсів, це негативно позначиться на фінансових показниках підприємства та його стані. Те ж саме може статися, якщо створюються надлишкові виробничі запаси, які неможливо швидко обробити на існуючих виробничих потужностях. Навіть при гарних фінансових результатах, високій рентабельності підприємство може мати фінансові труднощі, якщо воно нераціонально використало свої фінансові ресурси, вклавши їх у наднормативні виробничі запаси або маючи велику дебіторську заборгованість.

Отже, дослідження активів підприємства, оцінка розміщення та ефективності використання його фінансових ресурсів є важливими завданнями фінансового менеджменту, вирішення яких забезпечує органи управління необхідною інформацією щодо наявних резервів розвитку підприємства, сприяє підвищенню його конкурентоспроможності.

Окремі питання управління активами підприємств розглядаються в працях зарубіжних та вітчизняних авторів Анософфа І., Бірмана А., Большакова С.В., Віссема Х., Гошала С., Куїнна Дж.Б., Молякова Д.С., Петрова П.В., Соломатіна А.Н., Язева В. та інших. Найбільш послідовно проблеми управління

активами підприємств висвітлені в працях українських вчених Бланка І.О., Лігоненко Л.О. та Ушакової Н.М.

Магістерська кваліфікаційна робота виконувалась відповідно до напрямку наукових досліджень кафедри фінансів та інноваційного менеджменту «Дослідження сучасних тенденцій фінансових, грошово-кредитних та інноваційних процесів в Україні».

З урахуванням актуальності викладених аспектів метою написання магістерської кваліфікаційної роботи є розробка шляхів підвищення ефективності управління активами промислових підприємств.

Відповідно до поставленої мети сформульовані наступні завдання:

- дослідити сутність та класифікацію активів підприємства;
- охарактеризувати механізм та методи управління активами підприємства;
- розглянути сучасні методичні підходи до аналізу активів підприємства;
- охарактеризувати сучасний стан підприємств машинобудування України та проаналізувати результати діяльності ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2018-2020 рр.;
- провести загальну оцінку ефективності управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»;
- визначити напрямки підвищення ефективності управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес».

Об'єктом дослідження у магістерській кваліфікаційній роботі є процес управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес». Предметом дослідження є методи і механізм управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» .

Інформаційною базою дослідження слугують нормативно-законодавчі акти, джерела спеціальної літератури з питань управління активами підприємства, а також дані фінансової звітності ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2018-2020 роки.

Методологічною основою дослідження магістерської кваліфікаційної роботи є загальна теорія наукового пізнання, економічна теорія, системний аналіз, а також елементи математичного моделювання економічних процесів. При проведенні аналітичних розрахунків були використані: для аналізу зміни показників у динаміці – методи горизонтального та вертикального (структурного) аналізу.

Новизна одержаних результатів:

- визначено основні завдання та функції управління активами підприємства на основі їх капіталізації;
- обґрунтовано систему показників для проведення аналізу ефективності формування та використання активів підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані в роботі теоретичні положення, висновки та методичні рекомендації доведено до рівня конкретних пропозицій, що дозволить використати запропоновані заходи для удосконалення управління активами машинобудівних підприємств. Наукові і практичні положення щодо управління активами можуть бути впроваджені на промислових підприємствах України.

Магістерська кваліфікаційна робота є самостійно виконаною науковою працею. Наукові положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у магістерській роботі використано лише ті положення, які розроблено автором особисто.

Основні положення і результати виконаного дослідження доповідались на LI Науково-технічній конференції факультету менеджменту та інформаційної безпеки ВНТУ. За темою магістерської кваліфікаційної роботи опубліковано 1 наукова праця, зокрема 1 тези доповідей на конференціях.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність та класифікація активів підприємства

Будь-яке підприємство, яке займається виробничою чи іншою комерційною діяльністю, повинно мати певну нерухомість, операційні засоби чи активний капітал у вигляді основних та оборотних засобів, тобто певні активи.

Слово “актив” походить від латинського слова «activus» – діючий, діяльний.

На сьогоднішній день важко, безперечно, визначити, що мають на увазі під поняттям «активи» економісти та бухгалтери світу.

Так, активи визначаються як ресурси, які беруть участь у діяльності підприємства у фізичній та невиробничій сферах протягом відповідного періоду часу [1, с.137].

О.В. Лишиленко [2, с. 24] розуміє під активами господарські засоби, якими володіє підприємство з різних джерел їх утворення, що використовуються з метою реалізації, завдань, які визначені за установчими документами; а О.Г. Партин [3, с. 128] – сукупність майнових цінностей, які обслуговують діяльність підприємства і споживаються протягом відповідного часу у господарській діяльності підприємства.

Цікаву думку щодо сутності активів висловлює Е.К. Добикіна, згідно з якою активи є операційним ресурсним потенціалом підприємства [4, с. 97]. Крім того, характеризуючи активи як джерело майбутнього доходу, деякі автори виділяють також інші характеристики, такі як конвертованість у валюту чи грошовий вимір, права на майбутні доходи, а також інші характеристики, які можна виділити у грошовій формі тощо.

При здійсненні господарської діяльності підприємства володіють різними матеріальними та нематеріальними цінностями.

Згідно з Національним положенням бухгалтерського обліку, активи – це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, принесе майбутні економічні вигоди. Це положення визначає зміст і форму балансу та загальні вимоги до розкриття його статей. Бухгалтерський баланс – це звіт про фінансовий стан, який відображає активи, зобов'язання та власний капітал підприємства на певну дату. Він має табличну форму і складається з двох частин, активів і пасивів, джерела яких згруповані [5].

При визначенні сутності активів як складової балансу В.В. Ковальов пропонує притримуватись двох трактовок – юридичної або економічної. Так, майно в юридичному сенсі - це сукупність підлягаючих оцінці на гроші благ, що юридично закріплені за даним суб'єктом права [6, с. 174].

Якщо виходити з економічного змісту об'єктів обліку, то в цьому випадку активи визначаються як майно, яке можна вилучити у підприємства. Тому об'єкти обліку, що відображуються в активі балансу, діляться на дві групи: майно та вилучені кошти (витрати майбутніх періодів).

На практиці не існує чіткого розмежування між можливостями правового та економічного підходів, але сьогодні найбільш поширеним є таке взаємопов'язане тлумачення балансових активів, яке часто називають предметно-речовим та витратно-результативним.

Предметно-речова трактовка передбачає, що у балансі показують склад, місце та фактичне використання коштів підприємства відповідно до основного пояснення активів. В основному наголошується, куди інвестуються фінансові ресурси підприємства і які функціональні цілі мають економічні ресурси.

Другий спосіб тлумачення балансу носить більш глибокий характер. Відповідно до цього підходу актив балансу є сумою витрат, понесених підприємством у результаті попередніх операційних та фінансових угод, а також витрат, понесених на майбутні вигоди. Основна увага тут зосереджена на факті інвестицій, фінансовій, а не фізичній природі об'єкта обліку, відображеному в активах балансу. Крім того, активи в цьому випадку дають

можливу оцінку мінімально можливого доходу, який має підприємство на даний момент та який може отримати після розрахунку з усіма кредиторами.

Активи – це ресурси, які підприємство може використати для збільшення своїх економічних вигод у майбутньому. Сюди входять усі наявні матеріальні, нематеріальні активи та кошти, що належать компанії на певну дату.

Структура та інтерпретація активів на кожному підприємстві впливає з мети, стратегії, які ставить перед собою власник, керівник, що в свою чергу визначає місію обліку. Інформація про активи підприємства в поєднанні з іншою обліковою інформацією формує певну інформаційну модель об'єкту спостереження, яка в різних розрізах надається вже кінцевим спостерігачам в залежності від їх запитів та конфіденційності інформації.

Медведовський В.В. дає таку класифікацію активів підприємства [7, с. 294]:

1. За об'єктом фінансового управління:

а) необоротні активи: основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції та інші необоротні активи;

б) оборотні активи: запаси; незавершене виробництво; дебіторська заборгованість; грошові кошти; поточні фінансові інвестиції, інші оборотні активи.

2. За матеріальною формою об'єкта інвестування:

а) реальні активи, у тому числі матеріальні та нематеріальні активи;

б) фінансові активи;

3. Згідно зі строком отримання грошового потоку:

а) короткострокові;

б) довгострокові.

4. За формою отримання доходу:

а) активи, які приносять дохід у визначеній формі – рентні платежі, відсотки за облігаціями, дивіденди по акціях тощо;

б) активи, які приносять дохід у прихованій формі (тільки при продажу активу) – різниця між цінами купівлі та продажу, гудвіл тощо.

5. За регулярності надходження доходів:

- а) мають одноразовий дохід;
- б) мають періодичний дохід;
- в) мають регулярний дохід.

6. На основі оборотності:

- а) високооборотні;
- б) з нормальним оборотом;
- в) з низьким оборотом;
- г) необоротні.

7. Залежно від рівня ліквідності:

- а) з високою ліквідністю;
- б) з середньою ліквідністю;
- в) з низькою ліквідністю;
- г) неліквідні.

Активи підприємства класифікуються за різними класифікаційними критеріями (рис. 1.1) [8, с. 64].

Основними ознаками класифікації активів підприємства є:

1. Форма функціонування активів.
2. Характер участі активів в господарському процесі з позиції особливостей їх обороту.
3. Характер участі активів в різних видах діяльності підприємства.
4. Характер фінансових джерел формування активів.
5. Характер володіння активами підприємства.
6. За ступенем залучення активів як об'єкта управління.
7. Ступінь ліквідності використовуваних активів.
8. Характер використання сформованих активів в господарській діяльності підприємства.
9. Характер надходження активів по відношенню до підприємства.

Рисунок 1.1 – Класифікація активів підприємства [8, с. 64]

За формою функціонування виділяють три основні види активів: матеріальні, нематеріальні і фінансові. Матеріальні активи являють собою майнову вартість підприємства і мають матеріальну форму. До них належать: основні фонди; незавершене будівництво; виробничі запаси сировини та напівфабрикатів; малоцінні та швидкозношувані предмети; незавершене виробництво; запаси готової продукції для реалізації; інші матеріальні цінності.

Основними характеристиками активів підприємства як об'єкта фінансового управління є такі [9, с. 566]:

1. Активи – це економічні ресурси, які використовуються підприємствами в різних формах у процесі господарської діяльності.
2. Активи є майновою вартістю підприємства і формуються за рахунок вкладеного капіталу.
3. Активи є майновими цінностями підприємства, які мають вартість.
4. До складу активів включаються не тільки ті економічні ресурси, над якими підприємство має повний контроль.
5. Активи підприємства, як економічні ресурси господарської діяльності, мають певні виробничі характеристики.
6. Активи – це економічні ресурси, які приносять дохід.
7. Активи, які використовуються підприємствами для господарської діяльності, знаходяться в безперервному обороті.
8. Використання активів у господарській діяльності підприємства тісно пов'язане з фактором часу.
9. Економічне використання активів пов'язане з факторами ризику.
10. Активи, утворені активами, пов'язані з факторами ліквідності.

Активи підприємства поділяються на оборотні та необоротні. Оборотні активи є частиною майна підприємства і відображаються в запасах, непогашених розрахунках, залишках грошових коштів та фінансових інвестиціях [10, с. 32].

Оборотні активи являють собою сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточну виробничо-господарську діяльність підприємства і повністю використовуються в процесі господарського циклу. У бухгалтерській практиці до них відносять різні матеріальні цінності зі строком корисного використання до одного року;

До складу оборотних активів входять (рис. 1.2):

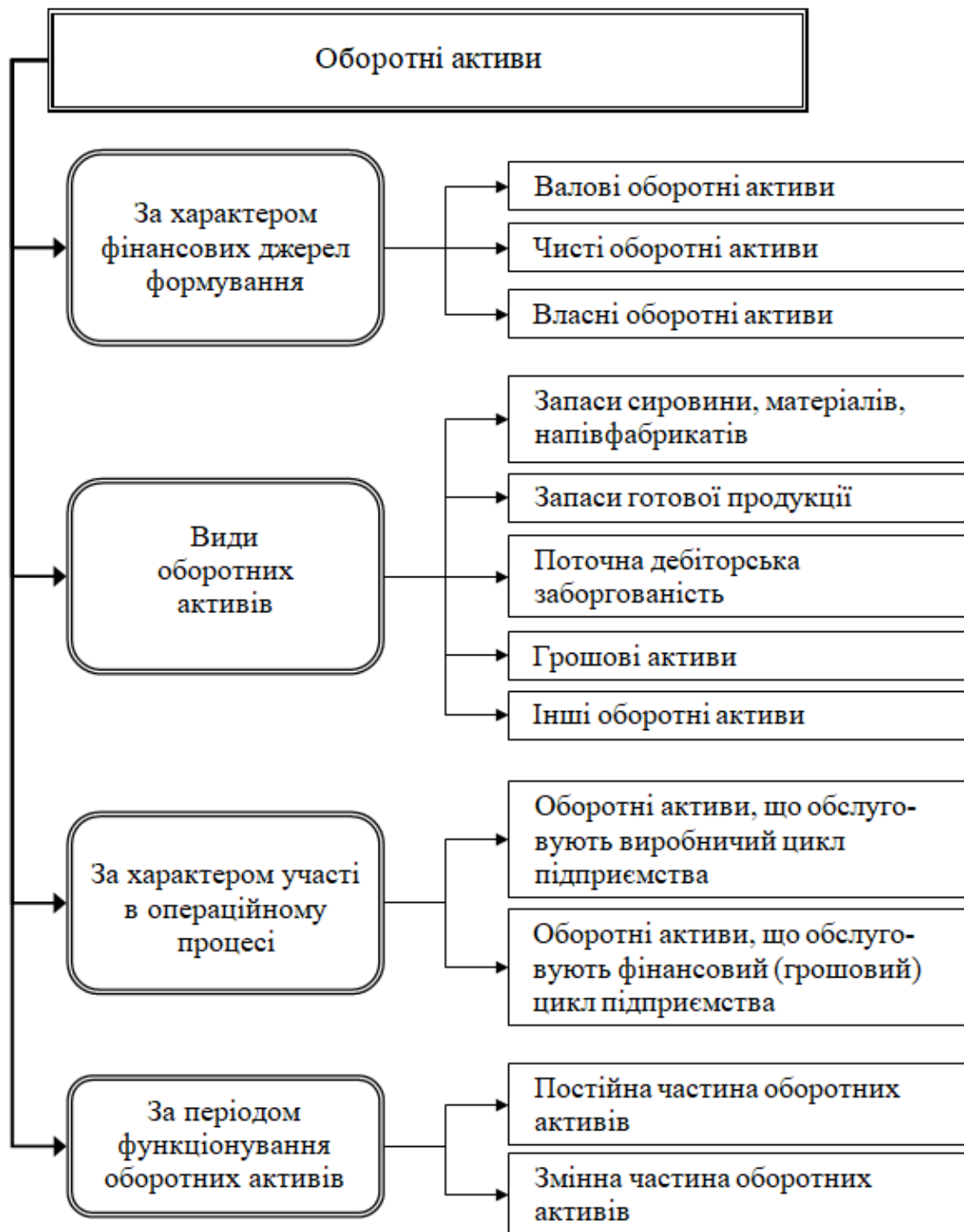

Рисунок 1.2 – Класифікація оборотних активів підприємства за основними ознаками

Необоротні активи – це частина майна підприємства, яка неодноразово бере участь у процесі господарської діяльності та переносить свою вартість на готову продукцію шляхом нарахованої амортизації.

До необоротних активів належать: нематеріальні активи, незавершене будівництво, основні засоби, довгострокова дебіторська заборгованість, відстрочені податкові активи та інші необоротні активи.

Очевидно, що склад необоротних активів різноманітний, і тому його необхідно класифікувати.

Необоротні активи підприємств можна класифікувати за такими ознаками:

1. За основними функціональними видами:

а) Основні засоби. Вони характеризують сукупність матеріальних активів підприємства в формі засобів праці, очікуваний строк корисного використання яких перевищує один рік, та які багаторазово приймають участь в операційному процесі і переносять на продукцію свою вартість частинами.

Відповідно до Податкового Кодексу передбачено поділ основних засобів та інших необоротних активів за наступними групами [11]:

група 1 – земельні ділянки;

група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;

група 3 – будівлі, споруди, передавальні пристрої;

група 4 – машини та обладнання;

група 5 – транспортні засоби;

група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі);

група 7 – тварини;

група 8 – багаторічні насадження;

група 9 – інші основні засоби;

група 10 – бібліотечні фонди;

група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи;

група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди;

група 13 – природні ресурси;

група 14 – інвентарна тара;

група 15 – предмети прокату;

група 16 – довгострокові біологічні активи;

б) нематеріальні активи – характеризують сукупність немонетарних активів у нематеріальній формі, які використовуються у підприємницькій діяльності більше одного року.

2. Залежно від характеру послуг, що надаються для окремих сфер підприємницької діяльності:

- а) необоротні активи, що обслуговують виробничий процес;
- б) необоротні активи, що обслуговують процес реалізації продукції;
- в) необоротні активи, що обслуговують процес управління бізнесом.

3. За характером володіння операційними необоротними активами підприємства є:

- а) власні необоротні активи;
- б) орендовані необоротні активи.

4. За формою застави кредиту та ознаками страхування необоротні активи поділяються на такі категорії:

- а) рухомі необоротні активи;
- б) необоротні активи нерухомості.

5. За характером відображення зносу:

а) амортизаційні необоротні активи. До них належать основні засоби та деякі нематеріальні активи, фізичні та амортизаційні відрахування яких відображаються в бухгалтерському обліку як прогресуюча амортизація.

б) необоротні активи, що не амортизуються. Це включає решту необоротних активів підприємства, рівні зносу яких не відображаються у фінансовому обліку.

Активи ідентифікуються в грошовому вираженні з використанням певної оцінки та відображаються в балансі. Основою, на якій підприємства найчастіше будують свої баланси при складанні балансу, є їх первісна вартість, що являє собою суму коштів, яку підприємство сплачує за актив, коли він його придбає.

Нематеріальні активи являють собою майнові цінності підприємства, що не мають вираженої майнової форми власності, але беруть участь у

господарській діяльності, є [12, с. 27]: права користування природними ресурсами; патентні права на використання винаходів; «ноу-хау»; права на промислові зразки і моделі; товарні знаки; торгові марки; права на використання комп'ютерних програмних продуктів; «гудвіл» та інші аналогічні види майнових цінностей підприємства.

Фінансові активи являють собою майнові цінності підприємства у вигляді готівки, грошових та фінансових інструментів, що належать бізнесу. До основних фінансових активів належать: готівка в національній та іноземній валюті; еквіваленти грошових коштів; різні форми дебіторської заборгованості; поточні фінансові інвестиції; довгострокові фінансові інвестиції [13, с. 107].

За характером активів, залучених у різні види діяльності підприємства, вони поділяються на дві категорії: операційні та інвестиційні.

Операційні активи — це сукупність майнових цінностей, які використовуються підприємством з метою одержання операційного прибутку від його господарської діяльності.

До операційних активів підприємства належать: виробничі основні засоби, нематеріальні активи, що обслуговують операційний процес, оборотні активи (усі за вирахуванням короткострокових фінансових вкладень).

Інвестиційні активи являють собою сукупність майнових цінностей підприємства, пов'язаних з його інвестиційною діяльністю.

Інвестиційні активи включають: незавершене будівництво; довгострокові фінансові інвестиції; короткострокові фінансові інвестиції.

Залежно від характеру фінансового джерела, з якого формується актив, розрізняють такі види – валові і чисті [14, с. 50].

Валові активи – це сума вартості майна підприємства, сформованого за рахунок власного капіталу та позикових коштів, залучених для фінансування господарської діяльності.

Чисті активи – це сукупність майнових цінностей, сформована підприємством за рахунок власного капіталу.

За характером власності активи підприємства поділяється на власні, орендовані та безповоротно використані.

Власні активи складають майнові цінності підприємства, що належать йому на праві власності, перебувають у його постійній власності та відображаються в складі його балансу.

Орендовані активи представляють собою вартість майнових цінностей підприємства, що залучаються для здійснення господарської діяльності шляхом оренди.

Безповоротно використані активи – це вартість майна, яку інші суб'єкти господарювання передають підприємству для тимчасових господарських цілей безоплатно.

За ступенем агрегованості активи, що є об'єктом управління, поділяються на індивідуальні, самостійні групи та сукупний комплекс [15, с. 67].

Індивідуальний актив характеризує вид майнових цінностей, який є єдиним, мінімально деталізованим об'єктом господарського управління.

Група активів являє собою частину вартості майна, є об'єктом комплексного функціонального управління, організованого за тими ж принципами та підпорядкованого єдиній фінансовій політиці.

Сукупний комплекс активів підприємства представляє їх загальний склад для використання. Ця сукупність активів підприємства характеризується як «цілісний майновий комплекс», який визначається як економічний об'єкт із завершеним циклом виробництва та реалізації продукції, в якому здійснюються комплексна оцінка активів та управління ними.

За ступенем ліквідності активи підприємства поділяються на:

Активи в абсолютно ліквідній формі, що представляють вартість майнових цінностей підприємства, не потребують продажу і є готовими платіжними засобами. До таких активів належать: готівка в національній валюті та в іноземній валюті.

Високоліквідні активи – це активи, що характеризують майнові цінності підприємства і можуть бути швидко конвертовані в готівку без істотної втрати

поточної ринкової вартості для забезпечення своєчасної оплати поточних фінансових зобов'язань [16, с. 67].

Високоліквідними активами є: грошові еквіваленти; короткострокові фінансові інвестиції; короткострокова дебіторська заборгованість.

Середньоліквідні активи характеризують майнові цінності підприємства, які можуть бути конвертовані в готівку протягом одного-шести місяців без істотної втрати їх поточної ринкової вартості.

До середньоліквідних активів відносяться:

- всі форми поточної дебіторської заборгованості, крім короткострокової та безнадійної заборгованості;
- готова продукція, призначена для реалізації.

Низьколіквідні активи – це сукупність майнових цінностей підприємства, які можна перетворити в готівку лише через значний період часу без втрати поточної ринкової вартості.

У сучасній практиці управління активами до цієї групи належать [17, с. 135]:

- запаси сировини та напівфабрикатів;
- запаси малоцінних і швидкозношуваних предметів;
- активи у вигляді незавершеного виробництва;
- основні засоби;
- незавершене будівництво;
- нематеріальні активи;
- довгострокові фінансові інвестиції;
- довгострокова дебіторська заборгованість.

Неліквідні активи з'являються на балансі для відображення вартості окремих видів майна підприємства і не можуть бути продані самостійно [18, с. 165].

До таких активів належать:

- безнадійна заборгованість;
- витрати майбутніх періодів;

- інші аналогічні види нереалізованих активів.

За характером використання наявних активів у поточній господарській діяльності підприємства поділяють на ті, що використовуються та ті, що не використовуються [19, с. 8].

Активи, які використовуються, представляють собою частину вартості майна підприємства, що безпосередньо бере участь в операційному або інвестиційному процесі підприємства для забезпечення формування його доходу.

До активів, які не використовуються, відносять частину вартості майна, сформовану підприємством на початковій стадії господарської діяльності, яка ще не брала в ній участі з різних об'єктивних і суб'єктивних причин.

До таких активів належать:

- будівлі та споруди, які підприємство не використовує;
- невикористані машини, механізми та конструкції, що втратили свої функціональні характеристики;
- виробничі запаси сировини та матеріалів, призначені для виготовлення продукції, але знятої з виробництва;
- готова продукція, на яку відсутній попит з боку покупців через втрату необхідної споживчої якості тощо.

Залежно від характеру надходження активи підприємства поділяють на внутрішні та зовнішні.

Внутрішні активи характеризують вартість майна підприємств, розташованих у його межах. Зовнішні активи представляють майнові цінності підприємства, які перебувають за його межами, в дорозі або під охороною.

Отже, дослідивши сутність активів підприємства, можна зробити висновок, що активи підприємства – це все його майно, що використовується в процесі господарської діяльності для отримання та максимізації прибутку.

Таким чином, українська наукова література та законодавство досить чітко визначають категорії активів, що є підставою для аналізу майнового стану підприємств.

1.2 Методи і механізм управління активами підприємства

Як відомо, з позицій фінансового менеджменту капіталізація підприємства - це процес збільшення загальної вартості коштів, вкладених у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах для формування активів підприємства [20, с. 28]. Капіталізація – це одночасно процес і інтегральний економічний показник, який характеризує здатність матеріальних активів брати участь у виробництві нової вартості.

Активи підприємства – це його майно, яке знаходиться у розпорядженні на правах власності і від якого воно очікує отримання прибутку в майбутньому процесі своєї діяльності. Крім того, майно повинно мати певну ринкову вартість, яка відображається у грошовому еквіваленті і відповідно з якою може бути об'єктом купівлі-продажу на ринку.

Вирішення проблеми підвищення капіталізації активів підприємств дозволить значно підвищити ефективність економіки України та її інвестиційну привабливість. Важлива роль у цьому належить управлінню активами, які є концентрованим виразом накопиченого капіталу у матеріальній, нематеріальній та фінансовій формах.

В економічній науці та практиці досить розповсюдженою є думка, що головною метою діяльності підприємства в умовах ринку є прибуток. Враховуючи рівень прибутку, зростання або зниження цього показника можна оцінити ефективність управління підприємством.

Серед використовуваних управлінських технологій фахівці відзначають: формування програм реформування підприємств, методи розробки корпоративної стратегії та бізнес-планування, облік та зниження собівартості, оптимізацію податків тощо. Серед нових методів слід відзначити систему загального управління якістю, методи реінжинірингу бізнес-процесів та інші.

Відзначаючи корисність перелічених методів та інструментів, фахівці наголошують на існуючих недоліках цих управлінських концепцій, які полягають у тому, що в них відсутні взаємозв'язані критерії та цільові нормативи ефективності, що заважає оцінити підсумкову дію такої управлінської системи не бізнес в цілому [21, с. 35].

На теперішній час існує визнана більшістю зарубіжних дослідників і практиків філософія, що базується на оцінці зростання вартості підприємства як основного критерію ефективності менеджменту. Більше того, вартість компанії на заході є основним критерієм, за яким оцінюється ефективність її діяльності на ринку. Мова йде про зростання капіталізації активів підприємств, що забезпечує підвищення ефективності економіки в цілому та її інвестиційну привабливість.

Фактори, що впливають на рівень капіталізації активів, можна умовно поділити на внутрішні і зовнішні. До внутрішніх показників підприємства належать: дохід, прибуток, рентабельність, якість продукції, технологія виробництва та технологічне обладнання, а також показники формування та ефективності використання капіталу.

До зовнішніх факторів відносять макроекономічну та політичну ситуацію в країні, законодавчу базу, конкурентне середовище, потенціал підприємства на ринку. Проблема управління капіталізацією активів полягає у врахування всіх цих факторів і побудові системи управління, що охоплює загальнодержавний рівень (забезпечення макроекономічної та політичної стабільності, формування відповідної законодавчої бази підвищення капіталізації тощо), регіональний (формування відповідної інфраструктури та створення сприятливих умов для підвищення капіталізації регіональних активів) і рівень підприємства.

Виходячи з економічної сутності капіталу, його функцій та завдань у забезпеченні розвитку економіки в цілому та окремих суб'єктів господарювання зокрема, капітал розглядається як ресурс, здатний приносити дохід і формувати додану вартість, а капіталізація – це кількісна характеристика використання

підприємства як промислового капіталу, економічного механізму для виробництва доданої вартості. Саме капіталізація характеризує здатність підприємства ефективно використовувати свої ресурси, перетворювати їх у високоліквідні активи, які працюють і вартість яких визначається не тим, з чого вони складаються, а тим що виробляють.

Тому завдання управління активами підприємства на основі оцінки рівня їх капіталізації полягають у нарощуванні їхньої вартості, зростанні вартості підприємства в цілому, підвищенні його конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості і можуть бути вирішені шляхом [22, с. 80]:

- формування обсягів капіталу, достатніх для забезпечення необхідних темпів розвитку виробництва; оптимізації розподілу капіталу по видам діяльності і напрямам використання;
- забезпечення максимальної віддачі на капітал при очікуваному рівні фінансового ризику;
- оптимізації оборотного капіталу;
- забезпечення фінансової гнучкості та постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі розвитку.

Основне завдання управління активами з метою зростання їх капіталізації система управління реалізує шляхом здійснення певних функцій. Функції управління діляться на дві основні групи, що визначається комплексним змістом даної системи управління: функції управління активами підприємства як управляючої системи та специфічні функції управління активами як спеціальної області управління підприємством [23, с. 204].

В першій групі функцій управління активами основними є:

- розробка стратегії розвитку активів підприємства;
- аналіз фінансової діяльності підприємства та ефективності функціонування активів;
- планування розвитку та ефективного використання активів;

- обґрунтування та прийняття оперативних рішень з ефективного використання активів;
- контроль за виконанням розроблених планів та прийнятих оперативних рішень;
- стимулювання ефективного використання активів;
- формування інформаційного забезпечення системи управління активами.

У другій групі функцій управління активами фахівці розглядають наступні:

- управління формуванням активів підприємства;
- управління використанням активів у операційному процесі підприємства;
- управління використанням активів у інвестиційному процесі підприємства;
- управління рухом активів в процесі їх обігу;
- управління фінансовими ризиками пов'язаними з використанням активів [24, с. 75].

Розглядаючи механізм управління активами як систему елементів, які регулюють процес розробки та реалізації управлінських рішень в цій галузі, слід зазначити, що його слід формувати з урахуванням зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на капіталізацію активів. В структуру такого механізму входять наступні елементи [25, с. 113]:

- ринковий механізм регулювання діяльності підприємства, пов'язаний з ефективним функціонуванням активів;
- державне нормативно-правове регулювання діяльності підприємства в галузі формування, використання та підвищення капіталізації активів;
- внутрішній механізм управління окремими аспектами формування та використання активів на підприємстві.

Головними інструментами управлінського впливу на вартість підприємств є впровадження активної інноваційної політики, своєчасне проведення реструктуризаційних та реорганізаційних заходів, оптимізація співвідношення «ризик - доходність» для-будь яких інвестицій підприємств.

Важливим напрямом підвищення капіталізації активів підприємства є побудова чіткої та прозорої системи фінансової звітності, ведення бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами.

Необхідна активізація діяльності підприємств на ринку капіталів, публічне розміщення частини акціонерного капіталу на фондовому ринку.

Одним з механізмів управління активами підприємств на основі оцінки рівня капіталізації є визначення його кількісної величини та впливу на результати діяльності суб'єктів господарювання.

Важлива роль в управлінні активами підприємства належить збалансованій системі оціночних показників ефективності управління. При цьому значущість такої системи полягає не тільки у можливості об'єктивно оцінити стан та ефективність використання активів, але і у можливості трансформувати їх з системи оцінки у систему управління.

Серед основних показників оцінки ефективності управління активами фахівці визначають:

- коефіцієнти обертання активів;
- коефіцієнти обертання товарно-матеріальних запасів;
- коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості;
- коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості.

Дуже важливими показниками для оцінки ефективності управління активами є показники прибутковості (рентабельності), зокрема: рентабельність активів, рентабельність власного капіталу та чистих активів. Серед показників структури капіталу, які також впливають на капіталізацію активів, слід відзначити:

- відношення заборгованості до активів;

- співвідношення позикового та власного капіталу;
- відношення загальної заборгованості до власного капіталу;
- відношення довгострокової заборгованості до капіталізації;
- коефіцієнт капіталізації, який показує частку власного капіталу підприємства у його активах [26, с. 22].

Розрахунок та подальший аналіз цих коефіцієнтів дозволить менеджерам підприємств приймати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на підвищення вартості активів, рівня їх капіталізації та ринкової вартості підприємств в цілому.

1.3 Характеристика методичного інструментарію аналізу стану активів

Для оцінки стану активів підприємства застосовуються ряд методів, серед яких виділяють чотири основні групи методів оцінки сукупних активів, а саме:

- балансова оцінка;
- оцінка вартості заміщення;
- ринкова оцінка;
- оцінка згідно капіталізації прибутку [27, с. 230].

Балансовий метод оцінки загальних активів передбачає використання балансу і заснований на визначенні вартості «чистих активів»:

$$\text{ЧА} = \text{A} - \text{З}, \quad (1.1)$$

де ЧА – чисті активи

A – вартість активів з балансу

З – сума зобов'язань з балансу

Використовуються наступні два різновиди даного методу:

1. Оцінка на основі фактичної вартості активів - розраховується на основі залишкової вартості активів плюс або мінус різниця між залишками різних видів фінансових активів і фінансових зобов'язань.

2. Оцінка відновлюваної вартості активів – цей метод передбачає, що балансова вартість окремих категорій активів (основних засобів, деяких видів запасів) повинна бути оцінена з урахуванням впливу зростання цін.

Метод оцінки вартості заміщення заснований на визначенні вартості створення всіх подібних активів, що входять до складу загального активу. При цьому розраховуються всі витрати, пов'язані з будівництвом, придбанням кожного активу, додаючи сальдо між фінансовими активами та зобов'язаннями.

Метод ринкової оцінки ґрунтується на цінах купівлі-продажу окремих активів та їх сукупності.

Існує три різновиди даного методу:

1. Оцінка ліквідаційної вартості. Ця оцінка проводиться, коли підприємство ліквідується, і визначається наступним чином:

$$ЛВ = РВа +/- (ФА - ФЗ) - Вл \quad (1.2)$$

де ЛВ – ліквідаційна вартість

РВа – ринкова вартість окремих видів активів

Вл – ліквідаційні витрати

2. Оцінка, що базується на фактичній ринковій капіталізації – ця оцінка проводиться акціонерними товариствами, акції яких обертаються на ринку:

$$РВф = Ра * Ка \quad (1.3)$$

де Ра – фактична ринкова вартість акції

Ка – кількість акцій в обороті

3. Оцінка на основі аналогової ринкової вартості - Цей метод заснований на вивченні ринкових цін купівлі-продажу активів аналогічних підприємств. Це враховує галузеву приналежність, розташування, розмір і структуру активів, етапи життєвого циклу тощо.

Метод оцінки капіталізації прибутку полягає у дисконтуванні його розміру за певною процентною ставкою. Зазвичай, з урахуванням інфляції, для цього використовується середній рівень інфляції. Період дисконтування

зазвичай становить п'ять років:

$$ДП = \frac{П \cdot n}{(1 + i)}, \quad (1.4)$$

де ДП – сума дисконтованого прибутку;

П – середньорічна сума прибутку (або сума прибутків в кожному році);

n - число років в періоді;

i - розмір депозитного проценту;

Є два різновиди даного методу:

- оцінка на основі фактичного прибутку;
- оцінка на основі потенційного прибутку.

Згідно з вимогами Н(С)БО, оцінка активів здійснюється відповідно до законодавства. Основи оцінки активів та операції, пов'язані з оцінкою, наведені в таблиці 1.1 [27, с. 230].

Досить важливим для підприємства є не тільки оцінка його активів, але й їх аналіз.

Джерелами інформації для аналізу активів підприємства є баланс (звіт про майновий стан) підприємства, примітки до фінансової звітності та звіти про наявність та рух основних засобів, амортизацію та звіти про фінансові результати. Примітки до фінансової звітності, що подаються до Національної комісії ринку цінних паперів та ринку цінних паперів згідно з Положенням про надання періодичної інформації для публічних компаній та емітентів облігацій, також можуть бути використані при аналізі акціонерними товариствами [29, с.65].

Таблиця 1.1 – Оцінка активів підприємства

Основи оцінки активів	Зміст операцій з оцінки активів на підприємстві
Мета оцінки	Встановити (підтвердити) відповідність (невідповідність) об'єктів активам підприємства
Об'єкти оцінки	- майнові об'єкти, що надходять на підприємство; - витрати, що приводять до збільшення економічних вигод від використання основних засобів; - об'єкти, що списуються з обліку;

	- об'єкти, призначені до переоцінки
Нормативна база проведення оцінки	- правова і нормативна база виконання робіт (надання послуг); - методичні рекомендації з оцінки вартості майна; - норма законодавства з податку на прибуток (звичайні ціни); - вимоги, передбачені Н(С)БО.
Період проведення оцінки	- час створення активу; - надходження об'єкта на підприємство; - складання фінансової звітності; - вибуття активу
Орган, що виконує операції з оцінки	- комісія підприємства з оцінки; - спеціалізована незалежна експертна (оціночна) організація, незалежний експерт - оцінювач майна
Процес організації оцінки на підприємстві	- опис передбаченої процедури оцінки в наказі про облікову політику підприємства; - керівництво наказом про створення та повноваження оціночної комісії підприємства та вибір методів оцінювання; - створення положень про оцінювальні комісії; - розробка положення про комісії з оцінки; - створення служби оцінки: включення в структуру підприємства або призначення працівників у члени комісії, видання наказу (розпорядження) керівника
Документальне оформлення виконаної оцінки	Експертний висновок, акт приймання об'єкта, акт оцінки, висновок щодо переведення об'єкта до складу активів, висновок щодо вибуття об'єкта зі складу активів
Охоплення проведенням оцінки	Оцінюються всі активи, що надходять на підприємство, і всі активи, що перебувають на обліку
Результати оцінки	- визначено розмір первісної вартості активу; - визначено розмір переоціненої вартості активу; - списання активу з балансу

Аналіз активів підприємства базується на структурі та динаміці агрегованого балансу підприємства та оборотних активів.

Аналіз майна підприємства включає аналіз складу та структури майна, аналіз ефективності використання активів, дослідження джерел формування майна, зміни складових елементів власності та джерел їх формування.

Основними методами аналізу активів є вертикальний і горизонтальний методи, що використовуються при аналізі балансу, і метод фінансових

коефіцієнтів [30, с. 186].

Динамічний аналіз валюти балансу та його структури проводиться шляхом порівняння даних про загальну вартість сукупних активів (валюти балансу) на початок і кінець звітного періоду. Водночас зменшення валюти балансу протягом звітного періоду свідчить про зниження активності економічної діяльності підприємства, що робить його неплатоспроможним. Аналіз балансу виявляє наступні статті, які вказують на неадекватність та низьку ефективність бізнесу та його фінансового стану.

Кожна частина активів балансу підлягає аналізу структури. Вивчення активи фірми та їх структури відбувається з точки зору участі у виробництві та оцінки ліквідності. Безпосередньо визначається участь у виробничому циклі основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів. При цьому визначаються найбільш ліквідні активи підприємства: грошові кошти, а також короткострокові цінні папери, , та найменш ліквідні активи – основні засоби та інші необоротні активи на балансі підприємства [31, с. 148].

Зміна структури активів підприємства в бік збільшення частки оборотного капіталу може свідчити про:

- формування більш ліквідної структури активів, що сприяє прискоренню оборотності підприємств;

- відволікання частини поточних активів на кредитування споживачів товарів, робіт, послуг підприємства, дочірніх підприємств та інших дебіторів, що свідчить про фактичну іммобілізацію цієї частини оборотних засобів із виробничого циклу;

- закриття виробничих ділянок;

- викривлення результатів оцінки основних засобів через існуючу послідовність обліку основних засобів тощо.

Для того, щоб зробити чіткі висновки про причини такої пропорційної зміни структури активів, проводиться детальний аналіз розділів та окремих статей балансу.

Оцінка динаміки активів підприємства передбачає, що першою аналітичною процедурою є горизонтальний аналіз активу балансу. Він базується на вивченні динаміки окремих показників у часі. В процесі цієї системи аналізу розраховуються темпи росту, приросту активів, обсягу реалізації, обсягів окремих джерел фінансування тощо. Розрахунок та аналіз динаміки зміни сукупних активів підприємства дозволяє визначити загальні зміни розмірів майнового потенціалу, що знаходиться в розпорядженні підприємства [32, с. 215].

Для оцінки питомої ваги активів підприємства на балансі проводиться вертикальний аналіз, тобто визначається та аналізується динаміка часток окремих видів і груп активів у його загальних активах.

Вертикальний (структурний) аналіз базується на структурному розкладенні показників фінансової звітності. Під час цього дослідження вивчається питома вага окремих структурних складових у їх загальній сукупності.

Отже, аналіз стану активів підприємства являє собою систему основних методів їх оцінки, які регулюють процес здійснення операційної діяльності підприємством.

Аналіз стану активів підприємства є частиною загальної політики підприємства, яка, передусім, повинна бути спрямована на досягнення стратегічних цілей підприємства. Сюди можна віднести та цілі, як: зміцнення фінансового стану; отримання більшого прибутку; зниження вартості залученого капіталу; збільшення вартості загальних активів тощо.

Отже, кожна з цих цілей передбачає, що ефективність використання активів торговельного підприємства у всіх цих випадках буде оцінюватися з різних точок зору (а, відповідно, й по різних показниках). До основних факторів, що впливають на стан активів підприємства, можна віднести наступні:

- інфляція;
- ризик втрати в процесі господарювання;
- вплив часу на якісні характеристики;

- ступінь фінансової керованості;
- ступінь ліквідності;
- ступінь структурної трансформації;
- можливість пристосування до змін господарської кон'юнктури.

Фактори, що впливають на стан активів підприємства можна традиційно поділити на внутрішні та зовнішні. Здатність торговельного підприємства пристосовуватись до зміни зовнішніх і внутрішніх факторів є гарантією не лише виживання, а і розвитку. Кожні з цих факторів мають свої особливості щодо сили та напрямку впливу.

Так, інфляційні процеси, відсутність налагоджених господарських зв'язків торговельних підприємств з постачальниками і покупцями призводять до вимушеного накопичування запасів, що уповільнює процес обороту коштів.

Однак, необхідно відзначити, що період знаходження коштів в обороті значною мірою визначається внутрішніми умовами діяльності торговельного підприємства, що застосовується, структури активів, методики оцінки товарно-матеріальних запасів, тобто торговельне підприємство вільно впливає на тривалість обороту своїх коштів.

При цьому фінансовий стан, ліквідність і платоспроможність компанії безпосередньо залежать від ефективності її системи управління ліквідними активами, оскільки це стосується: мінімального необхідного обсягу капіталу та відповідних грошових витрат; потреби в додаткових джерелах фінансування, суми витрат, пов'язаних із володінням товарно-матеріальними цінностями та їх зберіганням, сплачені податки тощо [33, с. 334].

Для аналізу стану активів підприємства використовується певна система показників. Система показників – це впорядкований набір показників, у якому кожен показник дає кількісний або якісний опис певного аспекту економічної діяльності, є звітним і подільним, а також пов'язаний з іншими показниками, але не повторний [34, с. 126].

Джерелами інформації є форми статистичної звітності про формування та використання активів, оперативні дані відділу матеріально – технічного

забезпечення, дані аналітичного обліку про придбання, знос та ліквідацію основних засобів підприємства, дані відповідних служб про нормативи і норми товарних запасів та їх зміни.

Для оцінки стану, розвитку й ефективності використання активів застосовуються різні показники, які можна згрупувати по наступних ознаках, що характеризують різні сторони використання активів підприємства. За економічним змістом досліджуваного явища і процесу показники поділяють на кількісні та якісні.

Кількісні показники відображають масштаби економічних явищ, величину кількісних змін, що відбуваються всередині них, і кількість ресурсів. Якісні показники характеризують основні характеристики і характер досліджуваного явища, рівень його розвитку, використання ресурсів, ефективність.

Показники, які використовуються для обліку, аналізу та планування активів представлені на рис. 1.3 [35, с. 214].

Кожен об'єкт основних засобів та товарно-матеріальних цінностей вимірюється в натуральних одиницях (шт.), що представляють деякі його параметри (продуктивність, вага, габарити тощо).

Для розрахунку виробничої потужності, балансу обладнання, визначення технічного стану основних засобів використовуються натуральні показники активу.

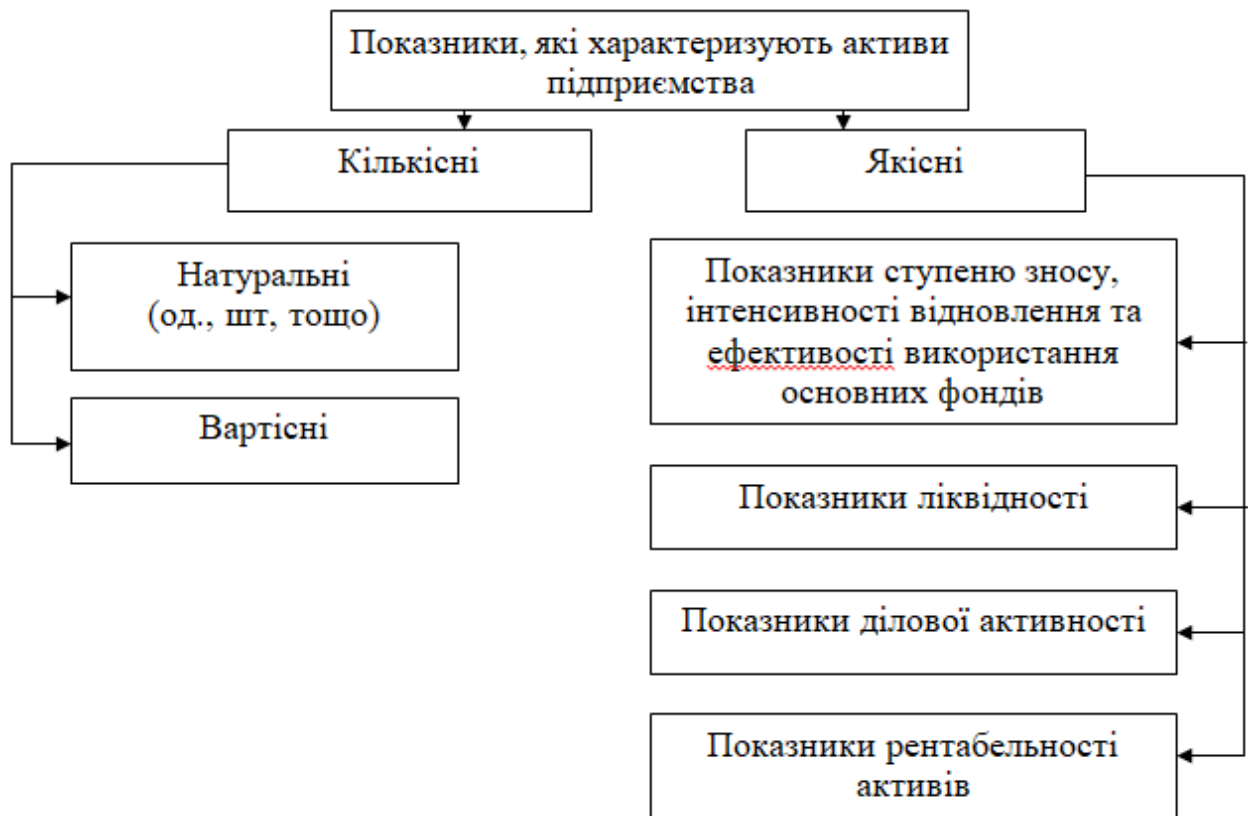

Рисунок 1.3 – Показники, що характеризують ефективність формування та використання активів підприємства

Вартісний показник активу дозволяє визначити його загальний обсяг, динаміку, знос, амортизацію, калькуляцію собівартості продукції, рентабельність бізнесу.

Зростання коефіцієнтів рентабельності активів і капіталу свідчить про те, що активізація фінансово-господарської діяльності підприємства відбувається не тільки під впливом екстенсивних чинників, до яких належить нарощення економічного потенціалу шляхом збільшення його активів і капіталу, а під впливом чинників, які забезпечують підвищення ефективності використання ресурсів підприємства.

Висновок до розділу 1

Проведені дослідження дозволяють зробити такі висновки.

Слово «актив» походить від латинського *activus*, що означає ефективний. На певну дату він відображає склад, місце розташування та використання матеріальних і нематеріальних активів підприємства у господарській діяльності підприємства. Відповідно до законодавства України, актив визначається як ресурс, контрольований підприємством в результаті минулих подій, використання якого, як очікується, принесе економічні вигоди в майбутньому.

Управління активами — це система формулювання та реалізації принципів і методів управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, ефективним використанням та організацією обороту в господарських операціях.

Ефективне управління активами підприємства забезпечується за рахунок реалізації кількох принципів, головні з яких: інтегрованість із загальною системою управління, комплексність управлінських рішень, висока управлінська динамічність, варіативність методів прийняття окремих управлінських рішень, орієнтація на стратегічні цілі.

Оцінка ефективності управління активами підприємства спрямована на підвищення ринкової вартості підприємства. Для досягнення цієї мети управління активами має на меті вирішення основних завдань, пов'язаних з ефективним використанням ліквідних та неліквідних активів. До показників ефективності управління необоротними активами підприємств належать: рентабельність необоротних операційних активів, продуктивність необоротних операційних активів, коефіцієнт виробничої потужності, період оборотності необоротних операційних активів.

2 АНАЛІЗ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

2.1 Сучасний стан та тенденції розвитку машинобудівної галузі України та економіко-організаційна характеристика ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»

Українська економіка розвивається в складних економічних умовах через скорочення експорту, зміни на зовнішніх експортних ринках, процес економічних перетворень та низькі ціни на товари на світовому ринку. Тому перспектива розвитку високотехнологічної промисловості як одного з важливих джерел національного доходу та гарантії економічної та соціальної стабільності є важливим питанням. Розвиток машинобудування є однією з найважливіших складових високотехнологічної галузі і відіграє визначальну роль в інших галузях.

Машинобудування виробляє устаткування для всіх інших галузей і складає основу промислового виробництва, підвищуючи продуктивність праці за рахунок виробництва нового обладнання, устаткування та машин, які не поступаються світовим стандартам, впливаючи на технологічне перетворення виробництва. Найбільш економне споживання матеріалів, енергії та сировини зменшує матеріаломісткість та енергоємність товарів і підвищує конкурентоспроможність виробництва. Тому проблема аналізу сучасного стану та визначення розвитку машинобудівних підприємств є досить актуальною, і її вирішення залежить від шляху України до високотехнологічних галузей та побудови нової економічної структури.

Будучи однією з базових галузей, машинобудівна галузь в 2020 році об'єднує діяльність 6969 компаній з виробництва механічного обладнання, приладів і апаратури, і має можливість повністю охопити виробничий цикл найскладнішого обладнання. Однак жорстка конкуренція, відсутність стабільного ринку, потужна підтримка з боку держави та безперервний процес

трансформації призвели до поглиблення структурної деформації машинобудування та втрати умов для стабільної роботи.

Для того, щоб оцінити здатність машинобудівних підприємств забезпечити свій розвиток, проаналізуємо стан машинобудівних підприємств в Україні та виявимо існуючі перешкоди для реалізації сталого розвитку машинобудівних підприємств (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка обсягів реалізованої продукції машинобудування за період 2014-2020 рр. [36]

Рік	Обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг)		
	Промисловість всього, млн. грн.	машинобудування	
		млн. грн.	% до підсумку
2014	1428839,1	101924,7	7,13
2015	1776603,7	115261,7	6,49
2016	2158030	131351,8	6,09
2017	2625862,7	168281,9	6,41
2018	3045201,9	208676,4	6,85
2019	3019383,1	212027,3	7,02
2020	3201913,7	194578,6	6,08

Зазначимо, що частка машинобудування в структурі промислового виробництва знизилася з 7,13 % у 2014 році до 6,08 % у 2020 році, у 4-7 разів нижчою за провідні країни світу, де частка машинобудування оцінюються в 25-45%. Ця негативна тенденція у поєднанні з низьким рівнем інновацій є однією з причин, чому українська промисловість відстає від розвинених країн за рівнем технологій.

В Україні більшість машинобудівних підприємств пережили період скорочення виробництва у 2020 році. Обсяг реалізованої продукції в машинобудуванні показує, що в період 2015 по 2019 рік випуск машинобудування зростав у середньому на рік до 115,8%, потім знизився на 8,2 % у 2020 році порівняно з 2019 роком.

Зростання промислового виробництва є одним із пріоритетів економічної політики України, але сучасна економічна ситуація, в якій змушені працювати вітчизняні підприємства, у тому числі машинобудівні, переважно характеризується нестабільністю та економічною невизначеністю, що впливає на фінансово-економічні показники України. До характеристик умов діяльності машинобудівних підприємств належать [37, с. 229]:

- руйнівний вплив соціально-економічних перетворень на інноваційні та інвестиційні процеси в реальній економіці;
- науково-технічний потенціал сучасних промислових підприємств не відповідає вимогам поступового економічного розвитку;
- відсутність стимулів у технологічному розвитку промислового сектору машинобудівного комплексу;
- підвищення рівня критичного функціонування основних засобів виробництва машинобудівної промисловості;
- висока матеріаломісткість у промисловому виробництві;
- структурний дисбаланс машинобудування.

Аналізуючи поточну ситуацію та тенденції розвитку вітчизняного ринку продукції машинобудування, можна узагальнити внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на довгостроковий розвиток галузі.

Основними факторами, що гальмують розвиток машинобудування, є неповна завантаженість потужностей, знос основних фондів, значне скорочення інноваційної діяльності, низький попит на продукцію українського машинобудування на зовнішніх ринках. Перед підприємствами вітчизняного машинобудування стоять нагальні проблеми, які потребують вирішення, а саме:

- залучення інвестицій, підвищення конкурентоспроможності та рівня продажів;
- впровадження нових технологій та інновацій;
- формування й реалізація мотивів здійснення інноваційної діяльності як на основі ринкових механізмів саморозвитку, так і під впливом держави;

- формування інтересів та спільна робота щодо створення та залучення інноваційного потенціалу в державних установах, комерційних структурах, елементах інфраструктури;

- координування інноваційної діяльності та ідентифікація суб'єктів на основі можливостей вирішення структурних завдань.

Тільки завдяки збалансованій і системній промисловій політиці можна підвищити конкурентоспроможність та якість продукції машинобудування на світовому ринку, знизити вартість, залучити іноземні інвестиції, вивести на нові зовнішні ринки виробництва продукцію машинобудування, створити нові можливості працевлаштування.

Об'єктом дослідження є публічне акціонерне товариство «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес».

З невеличкого механічного і чавунного виробництва з чисельністю працюючих у декілька десятків робітників заснованого у 1880 році підприємцем Л.К.Плохецьким та купцем І.М.Доберським завод за роки свого існування виріс в сучасне потужне підприємство відоме не тільки у своїй країні, а й далеко за її межами. З 1926 року завод докорінно змінює свою спеціалізацію, починаючи виготовляти перші зразки хімічного устаткування, сушильні барабани і печі, холодильники, теплообмінники, фільтри, компресори та інше.

З 1947 року підприємство орієнтується на випуск сільськогосподарської техніки. З 1951 року продукція почала експортуватись. В 60-70 роках промислова політика змінилась до вимог часу: відбулась переорієнтація на виробництво продукції хімічного машинобудування. Набув статусу окремого підприємства, ливарно-механічний комплекс. Він виготовляв автоматичні, рамні, дискові, вакуумні, фільтрувальні преси та обладнання з титану. Збудували новий шестиповерховий адміністративний корпус, проектно-обчислювальний центр.

Рішенням Бердичівського міськвиконкому 18 березня 1996 року зареєстровано Відкрите Акціонерне Товариство «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» яке створено на базі «Бердичівський

машинобудівний завод нафтопромислового машинобудування «Прогрес». Вже в 1996 році завод стає лауреатом першого українського конкурсу якості продукції. В червні 1999 року отримує сертифікат на фільтрувальне обладнання "СОВАСК", який діє в межах СНД.

В середині 2000 року завод сертифіковано в міжнародній системі "TGA" (Німеччина).

10 квітня 2013 за результатами чергових зборів акціонерів Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» з відкритого акціонерного товариства (ВАТ) перетворений в публічне (ПАТ).

Товариство створене з метою насичення ринку товарами і послугами по предмету діяльності та реалізації, на основі отриманого прибутку інтересів учасників товариства, а також економічних та соціальних інтересів трудового колективу.

Предметом діяльності товариства є:

- виробництво та реалізація продукції виробничо-технічного і сільськогосподарського призначення і запасних частин до неї; транспортних засобів та запасних частин до них з оформленням супутніх документів; будівельних матеріалів та конструкцій;

- надання послуг.

- організація і проведення виставок, презентацій, аукціонів та ярмарок;

- торгівля та ін.

На даний час підприємство спеціалізується на випуску водноспиртових установок, фільтрів для сиропів та соків, міні-пивзаводів, фільтрів для очищення стічних вод, фільтри, які забезпечують повну переробку мастильно-охолоджувальної рідини і вилучення з неї таких важких металів, як хром, марганець, молібден та ін., фільтри для сиропів цукрорафінадного виробництва та барабанних сушарок для висушування жому, дискових борін, копачів, причепів до легкових автомобілів.

Виробнича програма підприємства містить у собі фільтрувальне, сушильне, теплообмінне встаткування з вуглецевих і корозійностійких сталей,

чавуну, титану, пластмас. Підприємство виготовляє: фільтр-преси автоматичні камерні баштового типу, фільтр-преси автоматичні камерні горизонтального типу з верхньою підвіскою плит з поліпропілену, фільтр-преси рамні з бічною підвіскою плит, фільтри стрічкові, дискові вакуум-фільтри, фільтри патронні й листові, ємнісні апарати, що працюють під тиском, апарати із пристроями, що перемішують, устаткування екологічного призначення.

Продукція заводу широко застосовується в різних екологічних і природоохоронних програмах, а також у хімічній, металургійній, гірнометалургійній, гірничорудній, нафтогазовидобувній, керамічній, харчовій й іншій галузях промисловості.

У гірнометалургійній промисловості й у суміжних з нею галузях, вироблене підприємством устаткування застосовується в процесах фільтрування тонкодисперсних, високов'язких, легко випаровуючих токсичних суспензій, що окисляють, а також для фільтрування суспензій, що містять до 5000кг/м³ зважених часток, і утворюючі опади з більшим гідравлічним опором.

Для очищення стічних промислових і побутових вод, очищення запиленого повітря, очищення високотемпературних газів на підприємствах різних галузей промисловості завод виготовляє фільтрувальне устаткування, що дозволяє вирішити безліч проблем захисту навколишнього середовища.

Для систем водопостачання електростанцій, промислових й опалювальних котелень завод виготовляє фільтри для знесолення й пом'якшення води, солерозчинників для підготовки регенераційних розчинів кухонної солі й сульфату амонію, катіонітних розчинів, а також баки для зберігання концентрованої сірчаної й азотної кислоти.

Для харчової й переробної промисловості підприємство виготовляє фільтр-преси для фільтрування масла, пива, вина, соків, безалкогольних напоїв; установки для фільтрування водно-спиртових розчинів й одержання ароматних спиртів; теплові апарати для виробництва овоче-фруктових консервів, кондитерських виробів. Для борошномельних і комбікормових підприємств виготовляються вібростата для одержання високосортного борошна, поділу його

на фракції; рукавні фільтри для вловлювання борошняного пилю на устаткування для гідротермічної обробки різних круп; фільтрувальне устаткування, що значно зменшує втрати енерговитрат у виробництві цукру, а також запчастини для сільгосптехніки й товари широкого вжитку.

Протягом багатьох років фахівці технічного й виробничого управління заводу співпрацюють із Українським науково-дослідним інститутом цукрової промисловості, Фільтрувальною Асоціацією України, іншими компаніями й організаціями в розробці технологій й устаткування, що дає найкращий економічний ефект в умовах конкретного підприємства.

Найбільшими основними постачальниками сировини є підприємства України, а саме: ТОВ «СетавСтальсервіс» м. Дніпропетровськ, ТОВ «Проммашредуктор» м. Дніпропетровськ, ТОВ «Оланд» м. Бердичів.

Конкуренція на ринку промислового обладнання продовжує посилюватися і проходить в дуже жорстких умовах. Усі компанії-конкуренти постійно прагнуть удосконалювати свої продукти та послуги, збільшуючи тим самим свою частку ринку. Одним з основних факторів, що призводять до загострення конкуренції, є зростання присутності на ринку потужних іноземних виробників, таких як LAROX, PUTSCH, DIEMME, HOESCH тощо, а також виробники з таких країн, як Китай і Туреччина. Товариство постійно впроваджує нове обладнання, звертає увагу на якість продукції та потреби клієнтів, постійно впроваджує нові технології. Впровадження нових технологій в основному спрямоване на підвищення конкурентоспроможності продукції та ринку.

Структура управління підприємством характеризується виробничими підрозділами з певним складом і приналежністю, і підрозділами управління, які виконують певні функції.

Управління товариством здійснюють:

- Загальні збори акціонерів – вищий орган управління товариства;
- Спостережна рада – орган, який представляє інтереси учасників у перервах між проведенням загальних зборів;

- Правління – керує поточною діяльністю товариства та представляє його у відносинах із третіми особами;
- Ревізійна комісія – орган, що контролює фінансово-господарську діяльність правління акціонерного товариства.

Вищий орган товариства – загальні збори – не є виборним, склад якого безпосередньо визначається компаніями-учасниками. До складу вищого органу входять усі учасники товариства, незалежно від кількості сертифікатів, на які вони мають право. До виключних повноважень загальних зборів акціонерів належать: визначення основної діяльності товариства; внесення змін до статуту товариства; обрання та звільнення членів ради директорів та ревізійної комісії; затвердження річних фінансово-господарських результатів товариства, затвердження звітів та висновків ревізійної комісії, порядку розподілу прибутку, визначення послідовності відшкодування збитків, рішення про майнову відповідальність посадовців, визначення організаційної структури товариства.

Спостережна рада ПАТ «БМЗ «Прогрес» обирається загальними зборами із числа учасників на строк не більше як три роки та у кількості трьох осіб. В статуті даного підприємства зазначається, що член спостережної ради не може одночасно входити до складу правління або ревізійної комісії. До виключної компетенції спостережної ради ПАТ «БМЗ «Прогрес» належить:

- затвердження внутрішніх положень товариства, крім віднесених статутом до виключної компетенції загальних зборів учасників;
- визначення умов оплати праці членів виконавчого органу;
- визначення аудитора (аудиторської фірми) товариства та затвердження умов договору, що укладатиметься з ним.

До обов'язків ради належить і здійснення контролю за збереження товариством інформації. Рада є тим органом, який розглядає скарги учасників на дії виконавчого органу або окремих посадових осіб товариства, що порушують права учасників. Але разом з цим, спостережна рада не повинна втручатися в оперативно-господарську діяльність правління.

Виконавчий орган ПАТ «БМЗ «Прогрес» – правління, що здійснює оперативне керівництво всією діяльністю товариства. Правління є підзвітним загальним зборам та спостережній раді й організовує виконання їх рішень. Правління обирається загальними зборами. До компетенції правління, як зазначається в статуті ПАТ «БМЗ «Прогрес», належать всі питання діяльності товариства, крім тих, які чинним законодавством, статутом або рішенням загальних зборів учасників віднесені до компетенції іншого органу товариства. Роботою правління керує голова правління ПАТ «БМЗ «Прогрес», який має право:

- без доручення представляти інтереси товариства та здійснювати інші дії від імені товариства;
- розпоряджатися засобами і майном товариства у межах, визначених статутом, рішеннями загальних зборів і спостережної ради товариства;
- підписувати доручення, договори від імені товариства;
- розподіляти обов'язки між членами правління;
- укладати трудові договори з працівниками товариства, приймати рішення про прийом на роботу і звільнення працівників.

Контроль за фінансовою та господарською діяльністю товариства за рішенням загальних зборів здійснює ревізійна комісія, яка обирається із числа учасників терміном на три роки у складі голови та чотирьох членів. Членами ревізійної комісії не можуть бути особи, що займають керівну посаду в товаристві. Ревізійна комісія щорічно надає зборам звіт, після чого затверджується баланс товариства зборами. Місце вище зазначених органів у структурі управління наведено на рис. 2.1.

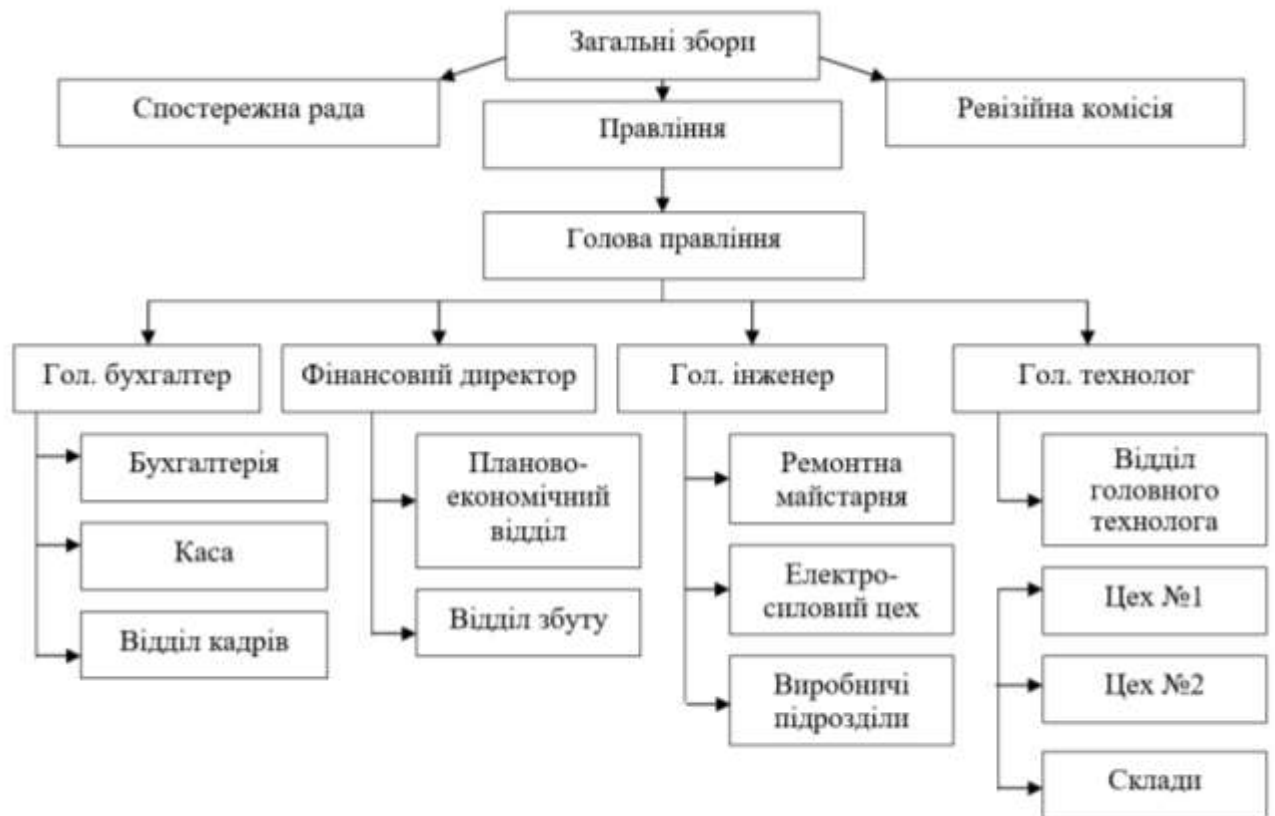

Рисунок 2.1 – Організаційна структура управління ПАТ «БМЗ «Прогрес»

Отже, ПАТ «БМЗ «Прогрес» використовує лінійно-функціональну систему управління організацією, засновану на розподілі повноважень та відповідальності функцій управління та прийнятті рішень по вертикалі.

Така структура дозволяє організувати управління на лінійній основі, а функціональні відділи управління бізнесом лише допомагають керівникам вирішувати управлінські завдання. Однак лінійні керівники не підпорядковуються функціональним керівникам керівників. Така структура управління забезпечує швидке виконання управлінських рішень, сприяє спеціалізації, підвищує ефективність функціональних служб.

Оцінка результатів роботи різних функціональних служб здійснюється за відповідними показниками. Наприклад, робота виробничого відділу (цех 1 і цех 2) характеризується такими показниками, як графік виробництва, витратиресурсів, продуктивність, використання обладнання тощо. Тому

створюється система матеріального стимулювання, яка орієнтована на досягнення високої результативності кожної служби.

Перевагами організаційної структури ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» є: ефективний централізований контроль за досягненням результатів, ключові посади очолюються функціональними експертами відповідної кваліфікації, що призводить до покращення інтеграції та координації.

Однак істотним недоліком цієї структури є можливість конфлікту інструкцій від різних функціональних служб, а також міжфункціональних конфліктів. Але враховуючи кількість працівників ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» прогресивних керівників, характер їх взаємовідносин, цей недолік легко усувається.

Управління підприємством здійснюється за допомогою таких функцій, як планування, організація, контроль і мотивація. Вони пов'язані одна з одною в єдиний процес управління. Відсутність мотивації, поганий контроль, погана організація чи планування можуть негативно вплинути на діяльність цілого підприємства. Тому потрібно намагатись поєднати чотири функції в процесі управління, щоб забезпечити ефективну роботу підприємства в цілому.

2.2 Аналіз основних показників діяльності ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»

Для визначення загальної тенденції розвитку ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» проаналізуємо результати діяльності підприємств за останні три роки: 2018-2020. Як вихідну інформацію для розрахунків використовуємо дані з річної фінансової звітності підприємства та різноманітну операційну та бухгалтерську інформацію.

Детальний аналіз рівня та динаміки основних показників діяльності ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» можна здійснити шляхом складання відповідної аналітичної таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз зміни основних економічних показників діяльності ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»

Показники	Роки			Відхилення 2020 року			
	2018	2019	2020	Від 2018 року		Від 2019 року	
				+, -	%	+, -	%
1. Чистий дохід, тис. грн.	272866	359055	156939	-115927	-42,5	-202116	-56,3
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	210008	257686	115261	-94747	-45,1	-142425	-55,3
3. Валовий прибуток, тис. грн.	62858	101369	41678	-21180	-33,7	-59691	-58,9
4. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-11354	19980	-40587	-29233	257,5	-60567	-303,1
5. Активи, тис. грн.	307604	196381	208833	-98771	-32,1	12452	6,3
6. Власний капітал, тис. грн.	51060	71040	30453	-20607	-40,4	-40587	-57,1
7. Необоротні активи, тис. грн.	72654	76257	74792	2138	2,9	-1465	-1,9
8. Оборотний капітал, тис. грн.	234950	120124	134041	-100909	-42,9	13917	11,6
9. Чисельність персоналу, осіб	1023	1023	797	-226	-22,1	-226	-22,1
10. Продуктивність праці, тис. грн. / ос.	266,731	350,982	196,912	-69,819	-26,2	-154,070	-43,9
11. Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	1,161	2,989	1,171	0,009	0,8	-1,818	-60,8
12. Витрати на 1 грн. реалізованої продукції	0,770	0,718	0,734	-0,035	-4,6	0,017	2,3
13. Рентабельність активів, %	-3,7	10,2	-19,4	-15,7	426,5	-29,6	-291,0
14. Рентабельність власного капіталу, %	-22,2	28,1	-133,3	-111,0	499,4	-161,4	-573,9
15. Коефіцієнт автономії	0,166	0,362	0,146	-0,020	-12,1	-0,216	-59,7

Аналіз показників таблиці 2.2 дозволяє зробити висновки про роботу ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» в 2020 році порівняно з 2019 і 2018 роками. Діяльність підприємства в 2020 році характеризується такими показниками: чиста виручка від реалізації знизилась на 115927 тис. грн. або на 42,5 % порівнянні з 2018 роком і на 202116 тис. грн. або на 56,3 % в порівнянні з 2019 роком. Враховуючи це, можна сказати про зниження попиту на продукцію підприємства, що пояснюється кризовим станом економіки країни,

неплатоспроможність покупців. Діяльність підприємства за аналізований період є прибутковою, але спостерігається негативна тенденція до зниження прибутку: в 2020 році валовий прибуток знизився на 21180 тис. грн. або на 33,7 % в порівнянні з 2018 роком і на 59691 тис. грн. або на 58,9 % в порівнянні з 2019 роком. Підприємство в 2018 та 2020 роках отримує чистий збиток. Чистий збиток ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» в 2020 році в порівнянні з 2018 роком знизився на 29233 тис. грн. або 257,5 %, в порівнянні з 2019 роком – на 60567 тис. грн. або 303,1 %. Таке зниження досить негативно характеризує діяльність підприємства і повинно сигналізувати керівництву підприємства про прийняття негайних заходів щодо зростання прибутку. Оскільки підприємство отримує чистий збиток, тому знижується кількість коштів, які воно може спрямовувати на розширення виробництва, освоєння нових видів продукції, поліпшення умов праці робітників тощо.

Чисельність персоналу підприємства в 2020 році знизилась на 226 осіб або на 22,1 % порівняно з 2018 роком та 2019 роком.

В 2020 році в порівнянні з 2018 роком вартість активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» знижується на 98771 тис. грн. або на 32,1 %, в порівнянні 2019 роком вартість активів зростає на 12452 тис. грн. або на 6,3 %.

Вартість необоротних активів підприємства зростає в порівнянні з 2018 роком на 2138 тис. грн. або на 2,9 % і знижується на 1465 тис. грн. або на 1,9 % в порівнянні з 2019 роком.

Вартість оборотного капіталу знижується в порівнянні з 2018 роком на 100909 тис. грн. або на 42,9 % і зростає на 13917 тис. грн. або на 11,6 % в порівнянні з 2019 роком. Це свідчить про те, що підприємство в 2020 році більше вкладає коштів в сировину, матеріали і відповідно створює більше виробничих запасів.

Собівартість реалізованої продукції в 2020 році порівняно з 2018 роком знижується на 94747 тис. грн. або на 45,1 %, порівняно з 2019 роком собівартість реалізованої продукції знижується на 142425 тис. грн. або на 55,3%. Зниження

собівартості продукції меншими темпами в порівнянні зі зниженням обсягів реалізації зумовило таке значне зниження прибутку підприємства. Керівництву необхідно розглянути напрямки зниження собівартості продукції і підвищення її прибутку.

Аналіз показників ефективності роботи підприємства дозволяє зробити висновки, що на підприємстві в 2020 році спостерігається наступне: продуктивність праці знизилась на 69,819 тис. грн./чол. або на 26,2 % порівняно з 2018 роком і на 154,07 тис. грн./чол. або на 43,9 % порівняно з 2019 роком. Оборотноість оборотного капіталу в 2020 році порівняно з 2018 роком зросла на 0,009 пункти або на 0,8 % і знизилась порівняно з 2019 роком на 1,818 пункти або на 60,8 %. Рентабельність активів в 2020 році значно знизилась: порівняно з 2018 роком на 15,7 пунктів і на 29,6 пунктів порівняно з 2019 роком, рентабельність власного капіталу в 2020 році склала –133,3 %. Це пояснюється отриманням чистого збитку підприємством, що і вплинуло на зниження показників рентабельності.

2.3 Аналіз ефективності управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»

Майновий стан підприємства характеризується складом, місцем розташування, структурою та динамікою його активів і зобов'язань (власного капіталу та зобов'язань). Аналіз структури статей балансу і динаміки змін здійснюється таким чином:

- аналіз балансу без попередніх змін балансових статей;
- складання порівняльного аналітичного балансу за допомогою агрегування деяких однорідних за складом елементів балансових статей.

Аналіз балансу – дуже трудомістка і, переважно, малоефективна процедура, позаяк багато розрахункових показників не дозволяють виділити головні тенденції в змінах фінансового становища підприємства. Такий баланс можливо отримати із вихідних даних балансу за допомогою ущільнення

окремих статей та доповнення його показниками структури. Цінність аналітичного балансу полягає в тому, що він об'єднує та систематизує розрахунки, які роблять аналітики, коли знайомі з балансом. Аналіз структури та динаміки статей балансу необхідно проводити на основі порівняльного аналітичного балансу. Наступні дослідження показників балансу здійснюються за допомогою аналізу коефіцієнтів. Коефіцієнти є основними інструментами фінансового аналізу, які допомагають встановити зв'язок між різноманітними цифрами у фінансових звітах. Під час використання коефіцієнтів суб'єкт фінансового аналізу може не тільки оцінити поточне фінансове становище підприємства, але й передбачити реакцію кредиторів та інших осіб.

Перш за все розглянемо структуру активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Склад та структура активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»

Показники	Роки			Структура активів, %		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
1. Необоротні активи	72654	76257	74792	23,6	38,8	35,8
2. Оборотні активи	234950	120124	134041	76,4	61,2	64,2
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-	-
Разом активів	307604	196381	208833	100	100	100
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	3,234	1,575	1,792	-	-	-

Як видно з таблиці 2.3, спостерігається чітка тенденція до зростання питомої ваги необоротних активів у їх загальній структурі (з 23,6 % у 2018 до 35,8 % у 2020 році), при цьому питома вага оборотних активів знижується – з 76,4 % в 2018 році до 64,2 % в 2020 році. Протягом 2018-2020 рр. підприємство має «легку» структуру активів, бо доля необоротних активів складає менше ніж 40% від сукупної величини активів підприємства. Співвідношення між оборотними і необоротними активами дорівнює більше одиниці, але на кінець 2020 року поступово знижується.

Структура активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» зображена на рис. 2.2.

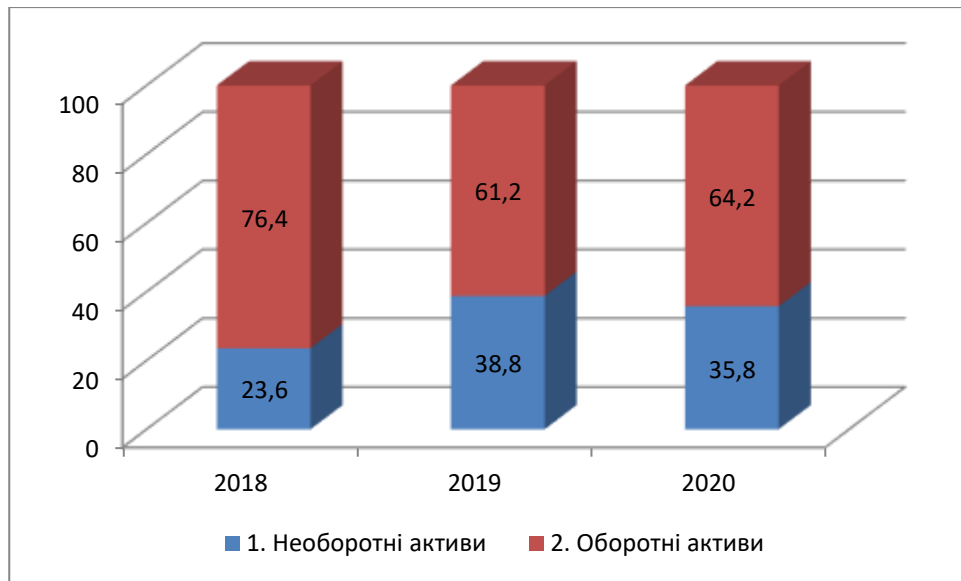

Рисунок 2.2 - Структура активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»

Проаналізуємо динаміку структури активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» (табл. 2.4.).

Таблиця 2.4 – Динаміка структури активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»

Показники	Структура активів, %			Відхилення	
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
1. Необоротні активи	23,6	38,8	35,8	15,2	-3
2. Оборотні активи	76,4	61,2	64,2	-15,2	3
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-
Разом	100	100	100	-	-

Як видно з таблиці 2.4, у 2019 році порівняно з 2018 роком зросла частка необоротних активів на 15,2 %, в той самий час як оборотні активи зменшилися на 15,2 %. В 2020 році порівняно з 2019 роком питома вага оборотних активів зросла на 3 %, необоротні активи зменшилися на 3 %.

Визначимо вартість підприємства ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» як цілісного майнового комплексу за балансовим методом:

$$Впб = Вб - ФЗ, \quad (2.1)$$

де Впб – вартість підприємства,

Вб – валюта балансу,

ФЗ – фінансові зобов'язання.

$$Впб_{2018} = 307604 - (20646 + 235898) = 51060 \text{ тис. грн.}$$

$$Впб_{2019} = 196381 - (20646 + 104695) = 71040 \text{ тис. грн.}$$

$$Впб_{2020} = 208833 - (26006 + 152374) = 30453 \text{ тис. грн.}$$

Вартість підприємства ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» як цілісного майнового комплексу поступово знижується – в 2018 році вона дорівнює 51060 тис. грн., а в 2020 році знижується до 30453 тис. грн., що є негативною тенденцію.

Для кращого розуміння стану активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» та визначення напрямів їх оптимізації здійснимо аналіз змін у динаміці та структурі активів за звітний період.

Проаналізуємо динаміку активів підприємства за кожен рік.

Баланс підприємства дає нам змогу побачити, що активи підприємства збільшились на кінець 2018 року на 114585 тис. грн. або на 5 %, що відбулося в першу чергу завдяки збільшенню основних засобів на 4825 тис. грн. або на 11,4%, нематеріальних активів на 411 тис. грн.. або на 93 %, незавершеного виробництва на 33922 тис. грн. або на 51,9 %, готової продукції на 3550 тис. грн. або на 25,5 %, іншої поточної дебіторської заборгованості на 14311 тис. грн. або на 66,8 % та інших оборотних активів на 8244 тис. грн. або на 50,1 %.

Таблиця 2.5 – Аналіз динаміки активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2018 р.

Показники	На початок 2018 року, тис.грн	На кінець 2018 року, тис.грн	Абсолютне відхилення тис. грн.	Відносне відхилення, %
1. Нематеріальні активи	442	853	411	93,0
2. Основні засоби	42496	47321	4825	11,4
3. Довгострокові фінансові інвестиції				
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	123	123	0	0,0
- інші фінансові інвестиції	8664	8664	0	0,0
4. Довгострокова дебіторська заборгованість	16838	15290	-1548	-9,2
5. Виробничі запаси	34541	29596	-4945	-14,3
6. Незавершене виробництво	65388	99310	33922	51,9
7. Готова продукція	13926	17476	3550	25,5
8. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	24638	3729	-20909	-84,9
9. Дебіторська заборгованість за розрахунками				
- за виданими авансами	41236	22110	-19126	-46,4
10. Інша поточна дебіторська заборгованість	21412	35723	14311	66,8
11. Гроші та їх еквіваленти	6666	2516	-4150	-62,3
12. Інші оборотні активи	16448	24692	8244	50,1
Всього активів	292818	307403	14585	5,0

Кризові явища в економіці внесли свої корективи і на кінець 2018 року зменшились довгострокова дебіторська заборгованість на 1548 тис. грн. або на 9,2 %, виробничі запаси зменшились на 4945 тис. грн. або на 14,3 %, дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги зменшилась на 20909 тис. грн. або на 84,9 %, дебіторська заборгованість за виданими авансами на 19126 тис. грн. або на 46,4 %, грошові кошти та їх еквіваленти зменшились на 4150 тис. грн. або на 62,3 %. Негативним можна вважати те, що відбулося збільшення незавершеного виробництва, готової продукції, іншої поточної дебіторської заборгованості, а також значне зменшення грошових коштів.

Таблиця 2.6 – Аналіз динаміки активів підприємства ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2019 рік

Показники	На початок 2019 року, тис.грн	На кінець 2019 року, тис.грн	Абсолютне відхилення тис. грн.	Відносне відхилення, %
1. Нематеріальні активи	853	822	-31	-3,6
2. Основні засоби	47160	51149	3989	8,5
3. Довгострокові фінансові інвестиції				
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	123	123	0	0
- інші фінансові інвестиції	8664	8664	0	0
4. Довгострокова дебіторська заборгованість	15290	15272	-18	-0,1
5. Виробничі запаси	29244	23164	-6080	-20,8
6. Незавершене виробництво	99310	38804	-60506	-60,9
7. Готова продукція	17476	14762	-2714	-15,5
8. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	3729	10701	6972	187,0
9. Дебіторська заборгованість за розрахунками				
- за виданими авансами	22110	4973	-17137	-77,5
10. Інша поточна дебіторська заборгованість	35698	19897	-15801	-44,3
11. Гроші та їх еквіваленти	2516	376	-2140	-85,1
12. Витрати майбутніх періодів	25	411	386	1544,0
13. Інші оборотні активи	24692	7036	-17656	-71,5
Всього активів	307604	196381	-111223	-36,2

Аналізуючи показники динаміки активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2019 рік до позитивних змін слід віднести збільшення основних засобів на 3989 тис. грн. або на 8,5 %, незавершеного виробництва на 60506 тис. грн. або на 60,9 %, запасів готової продукції на 2714 тис. грн. або на 15,5 %, дебіторської заборгованості за виданими авансами на 1717 тис. грн. або на 77,5 %, іншої поточної дебіторської заборгованості на 15801 тис. грн.. або на 44,3 % та витрат майбутніх періодів на 386 тис. грн. або на 1544%.

До негативних змін слід віднести зниження нематеріальних активів на 31 тис. грн. або на 3,6 %, зниження виробничих запасів на 6080 тис. грн. або на 20,8 %, збільшення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги на 6972 тис. грн. або 187 %, зниження інших оборотних активів на

17656 тис. грн. або на 71,5 %. Скоротились грошові кошти та їх еквіваленти на 2140 тис. грн. або на 85,1 %.

Таблиця 2.7 – Аналіз динаміки активів підприємства ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2020 рік

Показники	На початок 2020 року, тис.грн	На кінець 2020 року, тис.грн	Абсолютне відхилення тис. грн.	Відносне відхилення, %
1. Нематеріальні активи	822	781	-41	-5,0
2. Незавершені капітальні інвестиції	227	1166	939	413,7
3. Основні засоби	51149	48822	-2327	-4,5
4. Довгострокові фінансові інвестиції				
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	123	123	0	0
- інші фінансові інвестиції	8664	8664	0	0
5. Довгострокова дебіторська заборгованість	15272	15236	-36	-0,2
6. Виробничі запаси	23164	19986	-3178	-13,7
7. Незавершене виробництво	38804	32104	-6700	-17,3
8. Готова продукція	14762	24549	9787	66,3
9. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	10701	6335	-4366	-40,8
10. Дебіторська заборгованість за розрахунками				
- за виданими авансами	4973	16625	11652	234,3
11. Інша поточна дебіторська заборгованість	19897	2105	-17792	-89,4
12. Гроші та їх еквіваленти	376	20181	19805	5267,3
13. Витрати майбутніх періодів	411	0	-411	-100,0
14. Інші оборотні активи	7036	12156	5120	72,8
Всього активів	196381	208833	12452	6,3

Аналізуючи показники динаміки активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2020 рік, можна побачити, що загальна сума активів підприємства зросла на 12452 тис. грн. або на 6,3 %. При цьому до позитивних явищ слід віднести зменшення незавершеного виробництва на 6700 тис. грн. або на 17,3 %, зменшення дебіторської заборгованості за товари, робот,

послуги на 4366 тис. грн. або на 40,8 %, іншої поточної дебіторської заборгованості на 17792 тис. грн. або на 89,4 %. Збільшилися гроші та їх еквіваленти на 19805 тис. грн.

До негативних явищ можна віднести зменшення вартості основних засобів на 2327 тис. грн. або на 4,5 %, зростання незавершених капітальних інвестицій на 939 тис. грн. або на 413,7 %, зменшення виробничих запасів на 3178 тис. грн., або на 13,7 %, збільшення запасів готової продукції на складі на 9787 тис. грн. або на 66,3 %, зростання дебіторської заборгованості за виданими авансами – на 11652 тис. грн. або на 234,3 %.

Отже, що в 2020 році спостерігається збільшення суми активів підприємства в порівнянні з 2019 роком і зниження суми активів в порівнянні з 2018 роком. Схожа картина спостерігалась на більшості підприємств України.

Щоб підвищити ефективність діяльності підприємства, необхідно постійно розуміти структурні зміни активів і знати, які статті викликані змінами. Для дослідження цих змін в балансі ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» використовуємо дані табл. 2.8-2.10.

Отже, в 2018 році на ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» найбільшу частку у складі активів складає незавершене виробництво. Його частка на початок року склала 22,33 %, а до кінця року збільшилась до 32,31 %. Найбільш значних змін зазнала питома вага дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, яка з 8,41% на початок року знизилась до 1,21 % на кінець року, а також дебіторська заборгованість за виданими авансами, яка знизилась з 14,08 % до 7,19 %. Питома вага грошей та їх еквівалентів знизилась з 2,28 % на початок року до 0,82 % на кінець року.

Таблиця 2.8 – Оцінка структурних змін у складі активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2018 рік

Показники	На початок 2018 року	На кінець 2018 року	Частка на початок 2018 року, %	Частка на кінець 2018 року, %
1. Нематеріальні активи	442	853	0,15	0,28
2. Основні засоби	42496	47321	14,51	15,39
3. Довгострокові фінансові інвестиції				
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	123	123	0,04	0,04
- інші фінансові інвестиції	8664	8664	2,96	2,82
4. Довгострокова дебіторська заборгованість	16838	15290	5,75	4,97
5. Виробничі запаси	34541	29596	11,80	9,63
6. Незавершене виробництво	65388	99310	22,33	32,31
7. Готова продукція	13926	17476	4,76	5,69
8. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	24638	3729	8,41	1,21
9. Дебіторська заборгованість за розрахунками				
- за виданими авансами	41236	22110	14,08	7,19
10. Інша поточна дебіторська заборгованість	21412	35723	7,31	11,62
11. Гроші та їх еквіваленти	6666	2516	2,28	0,82
12. Інші оборотні активи	16448	24692	5,62	8,03
Всього активів	292818	307403	100	100

Запаси готової продукції зросли з 4,76 % до 5,69 %, що свідчить про те, що підприємство працює на склад. Основні засоби зросли з 14,51 % на початку року до 15,39 % в кінці року, що вказує на зростання виробничого потенціалу підприємства.

Далі розглянемо оцінку структурних змін у складі активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2019 рік у вигляді табл. 2.9. У 2019 році частка основних засобів склала 15,33 % і до кінця року зросла до 26,05 %. Значно зменшилась частка незавершеного виробництва з 32,29 % на початок року до 19,76 % на кінець. В той же час зросла дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги з 1,21 % на початок року до 5,45 % в кінці року.

Таблиця 2.9 – Оцінка структурних змін у складі активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2019 рік

Показники	На початок 2019 року	На кінець 2019 року	Частка на початок 2019 року, %	Частка на кінець 2019 року, %
1. Нематеріальні активи	853	822	0,28	0,42
2. Основні засоби	47160	51149	15,33	26,05
3. Довгострокові фінансові інвестиції				
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	123	123	0,04	0,06
- інші фінансові інвестиції	8664	8664	2,82	4,41
4. Довгострокова дебіторська заборгованість	15290	15272	4,97	7,78
5. Виробничі запаси	29244	23164	9,51	11,80
6. Незавершене виробництво	99310	38804	32,29	19,76
7. Готова продукція	17476	14762	5,68	7,52
8. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	3729	10701	1,21	5,45
9. Дебіторська заборгованість за розрахунками				
- за виданими авансами	22110	4973	7,19	2,53
10. Інша поточна дебіторська заборгованість	35698	19897	11,61	10,13
11. Гроші та їх еквіваленти	2516	376	0,82	0,19
12. Витрати майбутніх періодів	25	411	0,01	0,21
13. Інші оборотні активи	24692	7036	8,03	3,58
Всього активів	307604	196381	100	100

Дебіторська заборгованість за виданими авансами знизилась з 7,19 % до 2,53 % на кінець року. Гроші та їх еквіваленти ще знизились до 0,19 %. Також значне зниження відбулось за часткою інших оборотних активів, які знизились з 8,03 % на початок року до 3,58 % на кінець року. За іншими статтями активів відбулись незначні зміни в бік збільшення або зменшення питомої ваги.

Далі розглянемо оцінку структурних змін у складі активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2020 рік у вигляді табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Оцінка структурних змін у складі активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2020 рік

Показники	На початок 2020 року	На кінець 2020 року	Частка на початок 2020 року, %	Частка на кінець 2020 року, %
1. Нематеріальні активи	822	781	0,42	0,37
2. Незавершені капітальні інвестиції	227	1166	0,12	0,56
3. Основні засоби	51149	48822	26,05	23,38
4. Довгострокові фінансові інвестиції				
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	123	123	0,06	0,06
- інші фінансові інвестиції	8664	8664	4,41	4,15
5. Довгострокова дебіторська заборгованість	15272	15236	7,78	7,30
6. Виробничі запаси	23164	19986	11,80	9,57
7. Незавершене виробництво	38804	32104	19,76	15,37
8. Готова продукція	14762	24549	7,52	11,76
9. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	10701	6335	5,45	3,03
10. Дебіторська заборгованість за розрахунками				
- за виданими авансами	4973	16625	2,53	7,96
11. Інша поточна дебіторська заборгованість	19897	2105	10,13	1,01
12. Гроші та їх еквіваленти	376	20181	0,19	9,66
13. Витрати майбутніх періодів	411	0	0,21	0,00
14. Інші оборотні активи	7036	12156	3,58	5,82
Всього активів	196381	208833	100	100

У 2020 році частка основних засобів знизилась з 26,05 % до 23,38 %. Питома вага незавершеного виробництва з 19,76 % на початок року знизилась до 15,37 % на кінець року. Питома вага готової продукції зросла з 7,52 % на початок року до 11,76 % на кінець року. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги знизилась з 5,45 % на початку року до 3,03% в кінці року, інша поточна дебіторська заборгованість знизилась з 10,13% на початок 2020 року до 1,01 % на кінець року.

Для оцінки ефективності використання активів підприємства необхідно розрахувати ефективність використання його оборотних активів та основних засобів.

Показники, що характеризують ефективність оборотного капіталу, включають: тривалість одного обороту, коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт завантаження оборотних активів, коефіцієнт прибутковості оборотних активів, рентабельність оборотних активів (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Аналіз показників стану та ефективності використання оборотних активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2018-2020 рр.

Показники	Роки			Відхилення (+,-)	
	2018	2019	2020	Відхилення (+,-)	
				2019 від 2018	2020 від 2019
1. Середня сума оборотних активів	229704	177537	127083	-52167	-50454
2. Чиста виручка від реалізації продукції	272866	359055	156939	86189	-202116
3. Чистий прибуток	-11354	19980	-40587	31334	-60567
4. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,188	2,022	1,235	0,835	-0,787
5. Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,842	0,494	0,810	-0,347	0,315
6. Коефіцієнт прибутковості оборотних активів	-0,049	0,113	-0,319	0,162	-0,432
7. Рентабельність оборотних активів	-4,9	11,3	-31,9	16,2	-43,2
8. Тривалість обороту оборотних активів	303,1	178,0	291,5	-125,1	113,5

Аналіз показників в табл. 2.11 показує, що кількість оборотів оборотних активів складає у 2018 році – 1,188, у 2019 – 2,022, а у 2020 – 1,235. Дані показники відображають негативну тенденцію. На гривню реалізованої продукції підприємства припадає 0,842 грн. обігових коштів в 2018 році, 0,494 грн. - в 2019 році, в 2020 році - вже 0,810 грн. Ця тенденція також є негативною.

Рентабельність оборотних активів також має негативну тенденцію до зниження: у 2018 році «-4,9»%, у 2019 – 11,3 %, а у 2020 «-31,9» %. Внаслідок уповільнення оборотності оборотних активів тривалість одного обороту оборотних активів зросла з 178 днів в 2019 році до 191,5 днів в 2020 році. Тобто, всі показники стану та ефективності оборотних активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» свідчать про погіршення ефективності використання оборотних активів на підприємстві, що негативно характеризує його діяльність.

Для оцінки стану та забезпеченості основними засобами здійснимо розрахунок наступних показників, які представлені в табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Аналіз показників стану та забезпеченості основними засобами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2018- 2020 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення	
	2018	2019	2020	2019 від 2018	2020 від 2019
1. Залишкова вартість основних засобів	47160	51149	48822	3989	-2327
2. Первісна вартість основних засобів	142316	157194	160111	14878	2917
3. Сума зносу основних засобів	101116	106045	112289	4929	6244
4. Величина активів	307604	196381	208833	-111223	12452
5. Частка основних засобів в активах	15,3	26,0	23,4	10,7	-2,7
6. Коефіцієнт зносу основних засобів	0,711	0,675	0,701	-0,036	0,027
7. Коефіцієнт придатності основних засобів	0,289	0,325	0,299	0,036	-0,027

Як видно із таблиці 2.12, основні засоби ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» в 2018 р. склали 15,3 % вартості активів, в 2019 році цей показник склав вже 26 %, а в 2020 році знизився і дорівнював 23,4 %. Коефіцієнт зносу основних засобів на кінець 2018 року складав 71,1 %, в 2019 році знизився до 67,5 %, а в 2020 зріс до 70,1 %. Відповідно, коефіцієнт

придатності основних засобів в 2018 році склав 28,9 %, в 2019 – 32,5 %, а в 2020 році знизився до 29,9 %. Все це свідчить про старіння основних засобів підприємства і зниження його виробничого потенціалу.

Проведемо аналіз стану та ефективності використання необоротних активів та всього майна підприємства. Результати оформимо у вигляді таблиці 2.13.

Таблиця 2.13 – Аналіз показників стану та ефективності використання активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2018-2020 роки

Показники	Роки			Відхилення, +,-	
	2018	2019	2020	2019 від 2018	2020 від 2019
1. Частка оборотних виробничих активів	0,418	0,318	0,249	-0,100	-0,068
2. Коефіцієнт мобільності активів	3,234	1,575	1,792	-1,659	0,217
3. Оборотність активів	0,765	1,425	0,775	0,659	-0,650
4. Коефіцієнт завантаження активів	1,307	0,702	1,291	-0,605	0,589
5. Тривалість обороту активів, днів	470,3	252,7	464,8	-217,7	212,1
6. Рентабельність активів за чистим прибутком, %	-3,8	7,9	-20,0	11,7	-28,0

Із таблиці 2.13 видно, що частка оборотних виробничих активів за 2019 рік порівняно із 2018 роком склала відповідно 0,318 та 0,418. В 2020 р. ця величина знижується до 0,249, що є негативним у діяльності підприємства. Коефіцієнт мобільності активів за 2019 рік склав 1,575 і помітно зменшився із 3,234 в 2018 р., і незначно збільшився у 2020 р. до 1,792. Зниження даного показника є негативним. Оптимальне значення коефіцієнта мобільності активів становить 0,5.

Негативним для підприємства є зниження оборотності активів і як наслідок збільшення в 2020 році тривалості їх обороту. Негативні значення

рентабельності активів за чистим прибутком у 2020 р. свідчать про погіршення ефективності розподілу прибутку на підприємстві.

В цілому, можна зробити узагальнюючий висновок, що результати роботи підприємства в 2020 році є не надто задовільними.

Висновки до розділу 2

Таким чином, результати проведеного аналізу сучасного стану машинобудівного комплексу показують проведеного аналізу показують, що частка машинобудування в структурі промислового виробництва знизилася з 7,13 % у 2014 році до 6,08 % у 2020 році, у 4-7 разів нижчою за провідні країни світу, де частка машинобудування оцінюються в 25-45%. Ця негативна тенденція у поєднанні з низьким рівнем інновацій є однією з причин, чому українська промисловість відстає від розвинених країн за рівнем технологій.

Об'єктом дослідження виступають активи ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес». В цілому діяльність підприємства за 2018-2020 рр. можна охарактеризувати таким чином: обсяги реалізації продукції в 2020 році значно скорочуються, підприємство отримує чистий збиток, знижуються обсяги необоротних активів, власного капіталу, чисельності персоналу підприємства.

Аналіз показників ефективності роботи підприємства дозволяє зробити висновки, що на підприємстві в 2020 році спостерігається наступне: продуктивність праці знизилась; оборотність оборотного капіталу також знижується, підприємство характеризується збитковістю активів та власного капіталу, має значну фінансову залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Аналіз активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» показав, що в 2020 році спостерігається зниження суми активів підприємства в порівнянні з 2018 роком і зростання суми активів в порівнянні з 2019 роком. Також спостерігається чітка тенденція до зростання питомої ваги необоротних активів у їх загальній структурі (з 23,6 % у 2018 до 35,8 % у 2020 році), при

цьому питома вага оборотних активів знижується – з 76,4 % в 2018 році до 34,2 % в 2020 році. Протягом 2018-2020 рр. підприємство має «легку» структуру активів, тому що частка необоротних активів складає менше 40% від сукупної вартості активів підприємства.

Вартість підприємства ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» як цілісного майнового комплексу поступово знижується – в 2018 році вона дорівнює 51060 тис. грн., а в 2020 році знижується до 30453 тис. грн., що є негативною тенденцією.

Аналіз показників стану та ефективності використання оборотних активів підприємства показав, що кількість оборотів в 2020 році знижується. Внаслідок уповільнення оборотності оборотних активів тривалість одного обороту оборотних активів зростає з 178 днів в 2019 році до 191,5 днів в 2020 році. Всі показники стану та ефективності оборотних активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» свідчать про погіршення ефективності використання оборотних активів на підприємстві, що негативно характеризує його діяльність.

Аналіз основних засобів підприємства показав, що основні засоби ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» в 2018 р. склали 15,3 % вартості активів, в 2019 році цей показник склав вже 26 %, а в 2020 році знизився і дорівнював 23,4 %. Коефіцієнт зносу основних засобів на кінець 2018 року склав 71,1 %, в 2019 році знизився до 67,5 %, а в 2020 зріс до 70,1%. Відповідно, коефіцієнт придатності основних засобів в 2018 році склав 28,9 %, в 2019 – 32,5 %, а в 2020 році знизився до 29,9 %. Все це свідчить про старіння основних засобів підприємства і зниження його виробничого потенціалу.

Результати аналізу показників стану та ефективності використання активів вказують на те, що в 2020 році на підприємстві знижується оборотність активів і як наслідок збільшується тривалість їх обороту. Негативні значення рентабельності активів за чистим прибутком у 2020 р. свідчать про погіршення ефективності розподілу прибутку на підприємстві.

3 НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПАТ «БЕРДИЧІВСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД «ПРОГРЕС» ТА ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

3.1 Шляхи підвищення ефективності управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»

Аналіз результатів діяльності ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» дозволив зробити визначити, що основними перешкодами можна вважати нерівномірне завантаження потужностей виробництва, застаріле обладнання, відсутність налагодженої системи взаємовідносин із споживачами готової продукції. Однак у ринковій економіці складним питанням є забезпечення ефективної діяльності підприємств на необхідному рівні. Тому необхідні значні зміни, зокрема зміни стратегії управління активами.

Мета стратегії управління активами компанії полягає в тому, щоб забезпечити оптимальний розмір і склад активів, щоб максимально використовувати їх.

Реалізація стратегії управління активами передбачає виконання кількох завдань. По-перше, необхідно визначити потреби бізнесу щодо активів та можливостей фінансування. Структура активів формується відповідно до конкретної сфери діяльності підприємства. Тому одним із завдань стратегії управління активами має бути їх оптимальне розміщення та використання. При цьому використання корпоративних коштів необхідно постійно контролювати для виявлення відхилень від цілі.

Пропозиції щодо підвищення ефективності управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» можна поділити на дві групи: перша – це пропозиції щодо підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства і друга відповідно – пропозиції щодо підвищення ефективності управління необоротними активами підприємства

(рис. 3.1).

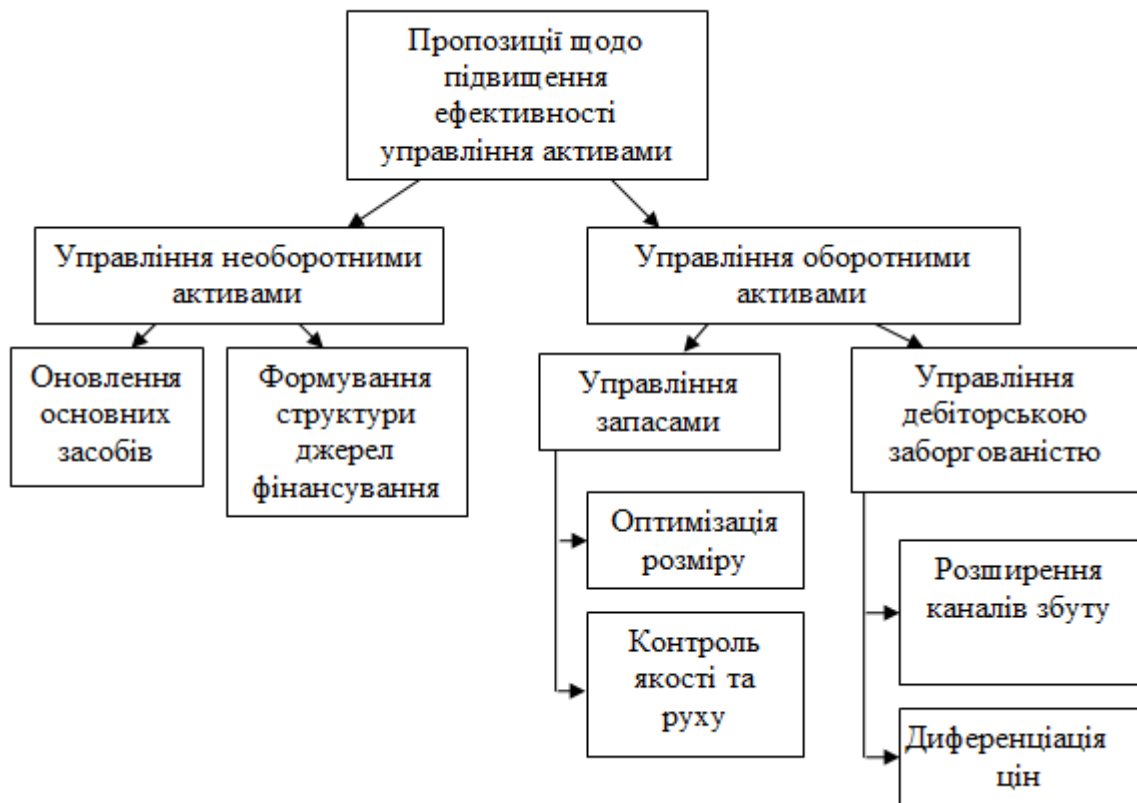

Рисунок 3.1 – Пропозиції щодо підвищення ефективності управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»

В рамках управління оборотними активами проведений аналіз фінансового стану та стану оборотних коштів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» засвідчив неефективність їх формування та використання, що потребує впровадження в фінансову діяльність господарюючого суб'єкту нових фінансових програм його розвитку. Особливої уваги при розробці шляхів удосконалення використання оборотних активів на ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» слід приділити оптимізації оборотних активів, тому що це є безумовною запорукою забезпечення ефективності та доцільності діяльності та вихідним положенням для подальшого розвитку підприємства.

Для того, щоб вибрати самий оптимальний шлях формування та використання оборотних активів, необхідно побудувати декілька моделей

ймовірного розвитку ситуації.

Підвищення ефективності формування та використання оборотних коштів, поліпшення фінансового стану підприємства потребує впровадження цілої системи заходів, що є взаємопов'язаними та взаємообумовленими.. Необхідні заходи, а також їх зв'язок, обумовленість та можливі наслідки і напрямки подальшого розвитку підприємства представлені на рисунку 3.2.

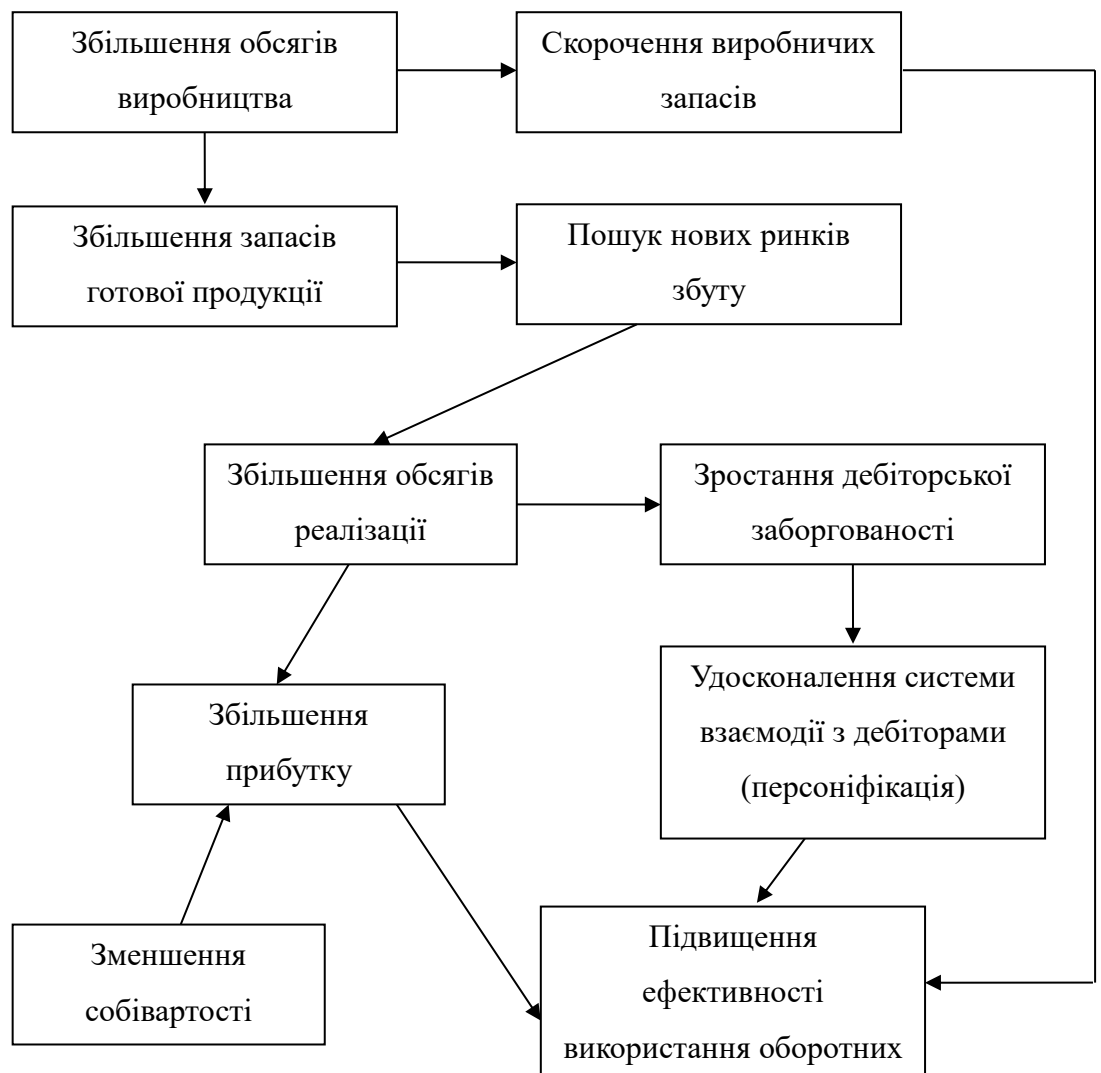

Рисунок 3.2 – Система заходів з підвищення ефективності формування та використання оборотних активів

Ефективне використання оборотних активів відіграє значну роль у забезпеченні нормальної роботи підприємства і підвищенні рівня рентабельності виробництва. Основною метою підвищення ефективності

використання оборотних коштів будь-якого підприємства є збільшення швидкості оборотності оборотних коштів.

Існує кілька шляхів підвищення оборотності оборотних коштів.

На стадії створення виробничих запасів – введення економічно обґрунтованих запасів (їх норм); наближення до споживачів постачальників сировини, напівфабрикатів, комплектуючих тощо; широке використання прямих довгострокових відносин; розширення логістичних складських систем, оптова торгівля матеріалами та обладнанням; комплексна механізація та автоматизація роботи складів.

На стадії незавершеного виробництва – прискорення науково-технічного прогресу; розвиток стандартизації, уніфікації, типізації; використання дешевших видів сировини та матеріалів, покращення економічного стимулювання економічного використання сировини, палива та енергії, збільшення частки продукції, що користується великим попитом.

На стадії обігу – зменшення відстані між споживачами і виробниками; вдосконалення системи розрахунків; збільшення об'єму реалізованої продукції внаслідок виконання замовлень за прямими зв'язками, дострокового випуску продукції із зекономлених матеріалів; своєчасна і ретельний підбір відвантажувальної продукції по партіях, асортименту, транзитній нормі, відвантаження у строгій відповідності із заключними угодами.

Як відомо, до складу оборотних активів входять запаси, дебіторська заборгованість та грошові кошти.

Для покращення стану запасів потрібно скоротити виробничі запаси, покращити організацію постачання, у тому числі шляхом встановлення чітких договірних умов поставок та забезпечення оптимального вибору постачальників, з'ясувати, який час запаси знаходяться без руху та причини тривалого їх невикористання, розрахувати оптимальну потребу в них, налагодити роботу транспорту, виявити величину залежаних та непотрібних товарів, прийняти заходи щодо їх реалізації.

Для покращення стану дебіторської заборгованості підприємство

повинно визначити умови щодо розрахунків зі своїми клієнтами (суворі чи послаблені), встановити наявність нереальних для стягнення сум або таких, за якими минає строк давнини. Якщо вони є, – необхідно прийняти заходи по їх стягненню. Виявити ненадійних клієнтів. Прискорити платежі можна внаслідок вдосконалення розрахунків, своєчасного оформлення платіжних документів, попередньої оплати.

Для покращення стану дебіторської заборгованості необхідно:

а) систематично слідкувати за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості. Якщо спостерігається перевищення дебіторської заборгованості, то це шкодить фінансовій стійкості підприємства й робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування;

б) при можливості зосередитися на збільшенні кількості клієнтів, щоб зменшити ризик того, що клієнти-монополісти не будуть платити;

в) контролювати погашення простроченої заборгованості. В умовах інфляції відстрочка платежів призводить до того, що компанії фактично отримують лише частину вартості;

г) своєчасно виявляти неприпустимі види дебіторської та кредиторської заборгованості: прострочена заборгованість постачальником, кредиторська заборгованість по відвантаженим товарам, що несплачені в строк; понаднормова заборгованість по стійким пасивам.

Для підвищення оборотності оборотних активів на ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» шляхом скорочення наднормативних запасів, можна проводити систему наступних заходів:

а) обґрунтовано визначати потреби підприємства в тих чи інших матеріальних ресурсах;

б) укладати угоди на їх закупівлю, виходячи з потреб;

в) стежити за недопущенням порушень постачальниками строків поставок сировини, матеріалів і комплектуючих;

г) розробити процедуру, згідно з якою всі договори на постачання матеріальних ресурсів повинні затверджуватися фінансовим відділом. Якщо

кількість сировини, що постачається підприємству за договором, перевищує заплановану потребу, фінансовий відділ повинен відмовити у видачі візи, враховуючи наявний перехідний запас;

д) розробити індивідуальні нормативи запасів для цехів і служб;

е) створити ефективну систему контролю надходження запасів;

є) запровадити режим матеріальної відповідальності за непотрібний імпорт і оплату запасів або створення запасів, що перевищують нормативні вимоги;

ж) виявляти непотрібні і залежані товарно-матеріальні цінності та прийняти заходи щодо їх реалізації;

з) поліпшити маркетингову стратегію, спрямовану на пошук нових споживачів і розширення продажу існуючим;

д) працювати над збільшенням експорту продукції;

і) застосовувати різноманітні способи зацікавлення споживачів – рекламні оголошення, випуск листівок, брошур, публікація статей, проведення виставок, ярмарків;

к) вдосконалити систему знижок при продажу продукції та застосування спеціальних методів продажу.

Два наступних заходи можуть застосовуватися окремо або в комплексі, оскільки направлені на забезпечення одержання прибутку підприємством. Відсутність прибутку свідчить про те, що вкладені у виробництво оборотні кошти не дають віддачі і роблять виробництво безперспективним у майбутньому. Тому, по-перше, необхідно спробувати зменшити собівартість виробництва за рахунок, наприклад, впровадження системи економії енергії, що використовується на виробничі цілі, удосконалення роботи відділу постачання у напрямку пошуку більш дешевої сировини, зменшення відходності виробництва, браку в роботі тощо.

Одним з важливих заходів збільшення обсягів реалізації з метою прискорення оборотності оборотних коштів є політика знижок та заліків, яка встановлюється з метою відповідної реакції споживачів, і може набувати форм

описаних в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Стратегія знижок та заліків

Стратегія	Зміст
Знижка за платіж готівкою	Зниження ціни товарів для покупців, які оперативно оплачують свої рахунки. Знижка сприяє поліпшенню фінансового стану продавця і скорочення витрат, які пов'язані зі стягненням кредитів і безнадійних боргів
Кумулятивна знижка	Застосовується для покупців, які постійно купують товари у одного постачальника
Знижка за кількість придбаних товарів	Зниження ціни товару для покупців, які купують товари у одного постачальника. Знижка служить в якості засобів стимулювання споживача, спонукаючи його купувати більше товарів у одного продавця, а не звертатися до послуг декількох постачальників
Функціональні знижки (знижки сфери торгівлі)	Продавці товарів надають учасникам каналів товароруку, які виконують визначені функції (наприклад, продаж товарів, його зберігання і ведення обліку)
Сезонні знижки	Зниження ціни для покупців, що здійснюють позасезонне придбання товарів або послуг
Залік	Вид знижок із преїскурантної ціни. Вони найбільш характерні для сфери торгівлі автомобілями, а також при торгівлі іншими товарами тривалого користування

Для ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» було б доречно використовувати комплексну систему знижок. Одним з найбільш вигідних методів для компаній і клієнтів є накопичувальна система знижок. Це знижки для покупців, які часто купують у одного постачальника. За статистикою, ці знижки можуть збільшити продажі на 30-40%. У свою чергу, збільшення обсягів продажу призводить до збільшення виробництва.

У загальному випадку пропонується система накопичувальних знижок на ціни на продукцію шляхом встановлення знижки 1% при продажу до 100 тис. грн., 2% на суму від 100 до 300 тис. грн., 5% на суму від 300 до 1000 тис. грн. та 10% - на суму понад 1000 тис. грн.

Для зниження дебіторської заборгованості у ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» найбільш прийнятною буде система знижок

за платіж готівкою, яка полягає у зниженні ціни товару для покупців, які швидко оплачують рахунки.

Прискорення оборотності оборотних коштів має велике значення саме тому, що дозволяє при незмінній вартості об'єму виробленої продукції вивільнити частину оборотних коштів, чим більше число оборотів, тим менша необхідність в оборотних коштах і тим краще вони використовуються (при збільшенні числа оборотів і незмінній величині оборотних коштів вартість виробленої продукції збільшується).

Збільшення обсягів реалізації може бути пов'язане із зростанням дебіторської заборгованості. Щоб запобігти цього, на підприємстві ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» в даний період потрібно:

- а) створити спеціальну групу по роботі з дебіторами;
- б) впровадити політику суворих умов розрахунків зі своїми клієнтами, тобто вимагати негайного або якомога швидкого розрахунку за відвантажену продукцію;
- в) широко застосовувати систему авансових платежів;
- г) припинити подальшу поставку продукції боржникам;
- д) вимагати найскорішої оплати відвантаженої продукції;
- е) при потребі накладати штрафні фінансові санкції на ненадійних клієнтів;
- ж) встановлювати довгострокові зв'язки з надійними клієнтами;
- з) організувати систематичний контроль за станом оплати покупцями відвантаженої чи випущеної на місце продукції.

Політика покращення оборотності оборотних активів за рахунок введення нових технологій для ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» може бути перспективною і запроваджуватися по мірі надходження коштів (таблиця 3.2).

При вдалому застосування запропонованих заходів підприємство отримає грошові кошти і платоспроможність та фінансова стійкість ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» в значній мірі покращаться.

Таблиця 3.2 – Заходи підвищення ефективності формування та використання оборотних коштів на ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»

Заходи	Шляхи вирішення	Очікуваний результат
1. Скорочення величини виробничих запасів	1. Введення економічно обґрунтованих запасів (їх норм) 2. Широке використання прямих довгострокових зв'язків	1. Покращення показників оборотності запасів 2. Вивільнення додаткових грошових коштів 3. Поліпшення показників фінансового стану та ліквідності
2. Збільшення обсягів реалізації продукції	1. Виконання замовлень за прямими зв'язками 2. Розробка та здійснення обґрунтованої маркетингової політики підприємства 3. Впровадження політики знижок та заліків	1. Вихід на нові ринки збуту 2. Покращення показників оборотності оборотних коштів 3. Вивільнення оборотних коштів
3. Підвищення рівня економічних знань апарату управління підприємства	Організувати постійне підвищення кваліфікації економічних кадрів підприємства	Обґрунтованість та висока економічна ефективність управлінських рішень, збільшення прибутку
4. Удосконалення системи оплати праці	Розробити положення про оплату праці, у якому передбачити прямий зв'язок зарплати з результатами роботи підприємства	1. Зменшення собівартості продукції 2. Підвищення зацікавленості працівників у результатах роботи

3.2 Фінансування активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»

В умовах постійно зростаючої конкуренції кожне підприємство повинно постійно приділяти значну увагу підвищенню власної конкурентоспроможності, та постійному зростанню випуску власної продукції. Здійснення такої політики можливо лише за умови збільшення власних виробничих потужностей.

У 2020 році керівництво ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» прийняло рішення про збільшення власних виробничих потужностей. В першу чергу таке рішення було сформовано в контексті агресивної маркетингової політики, якої підприємство дотримується на ринку. З метою збільшення потужностей виробництва підприємству необхідно 150 тис. грн.

Керівництво ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» має декілька варіантів джерел залучення коштів. До основних з них належать власний капітал, взяття довгострокового банківського кредиту та взяття необоротних активів у лізинг. Для визначення найкращого необхідно їх детально розглянути та порівняти, привівши всі витрати до теперішньої вартості. Так як розглядаються виключно вкладення коштів без відповідного зворотного отримання доходу, то в якості ставки дисконтування можна обрати вартість залучення альтернативних фінансових ресурсів, тобто середню ставку відсотку по банківським довгостроковим кредитам. Її розмір дорівнює 23 %. Теперішня вартість розраховується за формулою 3.1.

$$PV = \sum(FV / (1+r)^n), \quad (3.1)$$

де FV – доход, що планується отримати в n -му періоді;

PV – поточна вартість, тобто оцінка FV із позиції сучасного моменту;

r – ставка дисконтування.

Одним з варіантів є фінансування необхідних підприємству для розширення своєї діяльності основних засобів є фінансування за рахунок власних коштів підприємства. Враховуючи той факт, що підприємство не має на даний момент в своєму розпорядженні відповідної суми коштів необхідних на зазначені цілі, воно змушене буде збільшити статутний капітал підприємства на суму 150 тис. грн. Слід зазначити, що залучення коштів таким шляхом потребуватиме певний час та здійснення певних процедур. Окрім того, що підприємство витратить значний час на їх виконання, кошти можуть бути

отримані від акціонерів не одразу при реалізації акцій на протязі року. Теперішня вартість коштів, залучених таким чином, буде дорівнювати потребі підприємства, а саме 150 тис. грн.

Альтернативним джерелом коштів на збільшення виробничих потужностей підприємства може бути банківське довгострокове кредитування. В більшості випадків банки вимагають дотримання певних критеріїв при наданні ресурсів. До таких відноситься: сума кредиту може досягати 50 відсотків ринкової вартості активів підприємства на момент звернення по кредит, що визначається експертами банку; процентна ставка встановлюється залежно від конкретних умов кредитування у рамках 22-23 відсотків річних, однак може бути знижена за рішенням кредитного комітету банку в кожному конкретному випадку; виплата відсотків за користування кредитом проводиться щомісяця або щоквартально; існуючий бізнес підприємства на момент звернення по кредит повинен забезпечувати можливість обслуговування кредиту (сплата відсотків) протягом усього терміну дії кредитної угоди. Погашення основної суми відбувається рівномірно на протязі всього терміну користування кредитом а відсотки нараховуються на залишок боргу.

При визначенні теперішньої вартості слід звернути увагу, що відсотки по кредиту відносяться до валових витрат при визначенні податку на прибуток підприємства. Таким чином, до суми сплачуваних відсотків доцільно застосовувати податковий коректор шляхом множення суми відсотків на одиницю за мінусом ставки податку на прибуток підприємства.

Ще одним джерелом коштів може виступити лізинг. Обов'язковою умовою при наданні фінансового лізингу майже у всіх фінансових установах є первинний внесок на рівні 10 – 20% від вартості обладнання, що береться в лізинг. Середня ставка по фінансовому лізингу 20%. Метод нарахування підприємством амортизації на активи придбані у лізинг узгоджується з лізингодавцем. Так як відсотки по лізинговому кредиту зараховуються до валових витрат, то до них також доцільно застосувати податковий коректор.

Останнім з базових варіантів залучення коштів є випуск облігацій. Таке залучення має ряд переваг:

- відсоткова ставка по процентним облігаціям зазвичай нижче ніж кредитна;
- гнучке управління позикою дає можливість емітенту сконструювати позику виходячи з власних потреб;
- дає можливість залучити значну суму коштів.

Але на сьогодні вважається недоцільним випуск облігацій на суму менше ніж 5 млн. дол. На сьогодні середня ставка відсотку по облігаціям на українському фондовому ринку становить 14%. При визначенні теперішньої вартості всіх майбутніх платежів підприємства необхідно враховувати податковий коректор, адже відсотки по обслуговуванню облігаційної позики включаються до валових витрат підприємства. Також слід наголосити, що відмінністю такого джерела коштів від всіх попередніх є те, що протягом терміну обігу облігацій підприємство сплачує лише відсотки по ним, а основну суму боргу лише по закінченню такого терміну шляхом викупу облігацій по їх номінальній вартості. Оскільки сума наших потреб складає лише 150 тис. грн., то варіант випуску облігацій не будемо розглядати

Для порівняння всіх визначених варіантів отримання підприємством коштів для розширення виробничих потужностей всі грошові потоки підприємства, які будуть сформовані при виборі різних варіантів, та їх поточна вартість зображено в таблиці 3.3.

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 3.3, слід звернути увагу, що найбільш дорогим джерелом фінансування розширення діяльності підприємства є статутний капітал, так як в такому випадку керівництво ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» повинно одразу сплатити всю суму. При виборі такого способу позитивним є відсутність майбутніх платежів та поліпшення показників фінансової стійкості підприємства, які в останні роки не відповідають нормативному значенню.

Таблиця 3.3 – Порівняння грошових потоків та їхньої теперішньої вартості при виборі різних джерел фінансування необоротних активів, тис. грн.

Джерело залучення коштів	Вихідні грошові потоки в n - ому періоді								PV
	0	1	2	3	4	5	6	7	
Статутний капітал	150	-	-	-	-	-	-	-	150,5
Довгостроковий кредит	-	56,115	51,17	46,225	41,28	36,335	31,39	26,495	130,757
Лізинговий кредит	23	43,714	40,071	36,428	32,786	29,143	25,5	21,857	127,229

Всі інші варіанти отримання коштів погіршують фінансову стійкість підприємства.

Залучення фінансових ресурсів шляхом взяття довгострокового банківського кредиту збільшує майбутні зобов'язання підприємства перед банком та платежі останньому, та погіршує показники фінансової стійкості. Проте такий варіант не потребує в базовому періоду значних одноразових затрат, крім того його поточна вартість менша ніж в першому варіанті.

При лізинговому кредитуванні поточна вартість всіх платежів менша ніж при довгостроковому кредитуванні, проте негативним є необхідність одноразових затрат в базовому періоду в сумі 23 тис. грн. Також слід наголосити, що в такому випадку підприємство не зможе продати основні засоби, якими володіє відповідно до лізингової угоди до тих пір поки не закінчиться термін останньої.

Якщо розглядати залучення коштів з статутного фонду підприємства на розширення діяльності як базовий варіант, то в цілому можна прорахувати економію від використання різних джерел фінансових ресурсів (табл. 3.4).

Таким чином, для реалізації маркетингової політики ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» необхідно нарощувати виробничі потужності. З всього різноманіття джерел коштів для такого нарощення можна виділити чотири базових. Вибір конкретного – має базуватись на задоволенні потреб підприємства. З розглянутих джерел можна виділити лізинговий кредит.

Тобто, придбання майна в лізинг надає додаткові джерела фінансування при поступовій оплаті вартості необхідного обладнання з використанням гнучкості платежів.

Таблиця 3.4 – Економія від використання ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» різних джерел фінансових ресурсів для розширення виробничих потужностей, млн. грн.

Джерело залучення коштів	Теперішня вартість	Економія від використання конкретного джерела
Статутний капітал	150,5	0
Довгостроковий банківський кредит	130,757	19,743
Лізинговий кредит	127,229	23,271

Таким чином, для реалізації маркетингової політики ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» необхідно нарощувати виробничі потужності. З всього різноманіття джерел коштів для такого нарощення можна виділити чотири базових. Вибір конкретного – має базуватись на задоволенні потреб підприємства. З розглянутих джерел можна виділити лізинговий кредит. Тобто, придбання майна в лізинг надає додаткові джерела фінансування при поступовій оплаті вартості необхідного обладнання з використанням гнучкості платежів.

Лізинг є одним зі способів прискореного оновлення основних засобів. Він дає змогу даному підприємству одержати у своє розпорядження засоби виробництва, не купуючи його і не стаючи його власником.

Також лізинг має ряд переваг в порівнянні з іншими формами фінансування. Для нашого підприємства ми отримали такі переваги, як:

- підприємство звільнилось від необхідності інвестування одноразової значної суми, а тимчасово вивільнені грошові кошти можна використати на поповнення власного оборотного капіталу, що підвищує його фінансову стійкість;

- гроші, заплачені за оренду, враховуються як поточні витрати, що входять до собівартості продукції, у результаті чого на цю суму зменшується оподаткований прибуток;

- підприємство замість звичайного гарантійного терміну одержує гарантійне обслуговування обладнання на весь термін оренди;

- з'являється можливість швидкого нарощування виробничої потужності, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства;

- лізинг пропонує 100 відсоткове фінансування і не потребує швидкого повернення всієї суми погашення;

- дане підприємство має довгострокові фінансові плани, в продовж реалізації якої їй фінансові можливості в значній мірі визначені обмеження;

- лізинг дозволяє подолати різні обмеження і тим самим сприяє великій мобільності при інвестиційному і фінансовому плануванні;

- в зв'язку з тим, що лізингові платежі здійснюються по зафіксованому графіку, то лізингоотримувач має більше можливостей координувати витрати на фінансування капітальних вкладень і поступлення від реалізації продукції, забезпечуючи тим самим більшу стійкість і стабільність фінансових планів, ніж при купівлі автомобіля за власний рахунок;

- лізинг дозволяє лізингоотримувачу, який немає значних фінансових ресурсів, розпочати великий проект.

Висновки до розділу 3

Для удосконалення управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» було б доречно використовувати комбіновану систему знижок. Однією з найбільш вигідних як для підприємства, так і для покупців є система використання кумулятивних знижок. Це знижки для покупців, які постійно купують товари у одного постачальника. Як свідчить статистика, ці знижки дозволяють підвищити обсяг продажу на 30-40%. В свою

чергу збільшення обсягу продажу призводить до збільшення випущеної продукції.

Для підвищення оборотності оборотних активів на підприємстві шляхом скорочення наднормативних запасів, можна проводити систему наступних заходів:

а) обґрунтовано визначати потреби підприємства в тих чи інших матеріальних ресурсах;

б) укладати угоди на їх закупівлю, виходячи з потреб;

в) стежити за недопущенням порушень постачальниками строків поставок сировини, матеріалів і комплектуючих;

г) розробити порядок, за якого всі угоди на поставку матеріальних ресурсів обов'язково візуються у фінансовому відділі підприємства;

д) розробити індивідуальні нормативи запасів для цехів і служб;

е) створити ефективну систему контролю за оплатою товарно-матеріальних ресурсів, що надходять на підприємство;

є) запровадити систему матеріальної відповідальності за завезення й оплату зайвих для підприємства товарно-матеріальних цінностей або створення запасів у кількостях, які перевищують нормативну потребу;

ж) виявляти непотрібні і залежані товарно-матеріальні цінності та прийняти заходи щодо їх реалізації;

з) поліпшити маркетингову стратегію, спрямовану на пошук нових споживачів і розширення продажу існуючим;

і) застосовувати різноманітні способи зацікавлення споживачів – рекламні оголошення, випуск листівок, брошур, публікація статей, проведення виставок, ярмарків;

к) вдосконалити систему знижок при продажу продукції та застосування спеціальних методів продажу.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження ми можемо зробити наступні висновки. По-перше, слово «актив» походить від латинського *activus*, що означає ефективний. На певну дату він відображає склад, місце розташування та використання матеріальних і нематеріальних активів підприємства у господарській діяльності підприємства. Відповідно до законодавства України, актив визначається як ресурс, контрольований підприємством в результаті минулих подій, використання якого, як очікується, принесе економічні вигоди в майбутньому.

Управління активами – це система формулювання та реалізації принципів і методів управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, ефективним використанням та організацією обороту в господарських операціях.

Ефективне управління активами підприємства забезпечується за рахунок реалізації кількох принципів, головні з яких: інтегрованість із загальною системою управління, комплексність управлінських рішень, висока управлінська динамічність, варіативність методів прийняття окремих управлінських рішень, орієнтація на стратегічні цілі.

Оцінка ефективності управління активами підприємства спрямована на підвищення ринкової вартості підприємства. Для досягнення цієї мети управління активами має на меті вирішення основних завдань, пов'язаних з ефективним використанням ліквідних та неліквідних активів. До показників ефективності управління необоротними активами підприємств належать: рентабельність необоротних операційних активів, продуктивність необоротних операційних активів, коефіцієнт виробничої потужності, період оборотності необоротних операційних активів.

Для планування обігу активів підприємства, та покращення системи управління активами підприємства, ми провели аналіз структури, динаміки та ефективності управління активами підприємства ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес».

Результати проведеного аналізу сучасного стану машинобудівного комплексу показують проведеного аналізу показують, що частка машинобудування в структурі промислового виробництва знизилася з 7,13 % у 2014 році до 6,08 % у 2020 році, у 4-7 разів нижчою за провідні країни світу, де частка машинобудування оцінюються в 25-45%. Ця негативна тенденція у поєднанні з низьким рівнем інновацій є однією з причин, чому українська промисловість відстає від розвинених країн за рівнем технологій.

Об'єктом дослідження виступають активи ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес». В цілому діяльність підприємства за 2018-2020 рр. можна охарактеризувати таким чином: обсяги реалізації продукції в 2020 році значно скорочуються, підприємство отримує чистий збиток, знижуються обсяги необоротних активів, власного капіталу, чисельності персоналу підприємства.

Аналіз показників ефективності роботи підприємства дозволяє зробити висновки, що на підприємстві в 2020 році спостерігається наступне: продуктивність праці знизилася; оборотність оборотного капіталу також знижується, підприємство характеризується збитковістю активів та власного капіталу, має значну фінансову залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Аналіз активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» показав, що в 2020 році спостерігається зниження суми активів підприємства в порівнянні з 2018 роком і зростання суми активів в порівнянні з 2019 роком. Також спостерігається чітка тенденція до зростання питомої ваги необоротних активів у їх загальній структурі (з 23,6 % у 2018 до 35,8 % у 2020 році), при цьому питома вага оборотних активів знижується – з 76,4 % в 2018 році до 34,2 % в 2020 році. Протягом 2018-2020 рр. підприємство має «легку» структуру активів, тому що частка необоротних активів складає менше 40% від сукупної вартості активів підприємства.

Вартість підприємства ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» як цілісного майнового комплексу поступово знижується – в 2018

році вона дорівнює 51060 тис. грн., а в 2020 році знижується до 30453 тис. грн., що є негативною тенденцією.

Аналіз показників стану та ефективності використання оборотних активів підприємства показав, що кількість оборотів в 2020 році знижується. Внаслідок уповільнення оборотності оборотних активів тривалість одного обороту оборотних активів зростає з 178 днів в 2019 році до 191,5 днів в 2020 році. Всі показники стану та ефективності оборотних активів ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» свідчать про погіршення ефективності використання оборотних активів на підприємстві, що негативно характеризує його діяльність.

Аналіз основних засобів підприємства показав, що основні засоби ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» в 2018 р. склали 15,3 % вартості активів, в 2019 році цей показник склав вже 26 %, а в 2020 році знизився і дорівнював 23,4 %. Коефіцієнт зносу основних засобів на кінець 2018 року склав 71,1 %, в 2019 році знизився до 67,5 %, а в 2020 зріс до 70,1%. Відповідно, коефіцієнт придатності основних засобів в 2018 році склав 28,9 %, в 2019 – 32,5 %, а в 2020 році знизився до 29,9 %. Все це свідчить про старіння основних засобів підприємства і зниження його виробничого потенціалу.

Результати аналізу показників стану та ефективності використання активів вказують на те, що в 2020 році на підприємстві знижується оборотність активів і як наслідок збільшується тривалість їх обороту. Негативні значення рентабельності активів за чистим прибутком у 2020 р. свідчать про погіршення ефективності розподілу прибутку на підприємстві.

Для ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» було б доречно використовувати комбіновану систему знижок. Однією з найбільш вигідних як для підприємства, так і для покупців є система використання кумулятивних знижок. Це знижки для покупців, які постійно купують товари у одного постачальника. Як свідчить статистика, ці знижки дозволяють підвищити обсяг продажу на 30-40%. В свою чергу збільшення обсягу продажу призводить до збільшення випущеної продукції.

Для підвищення оборотності оборотних активів на ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» шляхом скорочення наднормативних запасів, можна проводити систему наступних заходів:

а) обґрунтовано визначати потреби підприємства в тих чи інших матеріальних ресурсах;

б) укладати угоди на їх закупівлю, виходячи з потреб;

в) стежити за недопущенням порушень постачальниками строків поставок сировини, матеріалів і комплектуючих;

г) розробити порядок, за якого всі угоди на поставку матеріальних ресурсів обов'язково візуються у фінансовому відділі підприємства. У візі фінансовий відділ повинен відмовляти, якщо кількість сировини і матеріалів, які мають надійти підприємству за угодою, перевищує планову потребу в них з обов'язковим урахуванням наявних перехідних запасів;

д) розробити індивідуальні нормативи запасів для цехів і служб;

е) створити ефективну систему контролю за оплатою товарно-матеріальних ресурсів, що надходять на підприємство;

є) запровадити систему матеріальної відповідальності за завезення й оплату зайвих для підприємства товарно-матеріальних цінностей або створення запасів у кількостях, які перевищують нормативну потребу;

ж) виявляти непотрібні і залежані товарно-матеріальні цінності та прийняти заходи щодо їх реалізації;

з) поліпшити маркетингову стратегію, спрямовану на пошук нових споживачів і розширення продажу існуючим;

і) застосовувати різноманітні способи зацікавлення споживачів – рекламні оголошення, випуск листівок, брошур, публікація статей, проведення виставок, ярмарків;

к) вдосконалити систему знижок при продажу продукції та застосування спеціальних методів продажу.

Для реалізації маркетингової політики ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» необхідно нарощувати виробничі

потужності. З всього різноманіття джерел коштів для такого нарощення можна виділити три базових. Вибір конкретного – має базуватись на задоволенні потреб підприємства. З розглянутих джерел можна виділити лізинговий кредит. Тобто, придбання майна в лізинг надає додаткові джерела фінансування при поступовій оплаті вартості необхідного обладнання з використанням гнучкості платежів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Камінська І.М., Дорош В.Ю., Ковальчук А.Ю. Активи підприємства: морфологічний аналіз категорії, склад та класифікація. Економічний форум. 2019. №3. с. 136-143.
2. Лишиленко О. В. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 528с.
3. Партин Г. О., Селюченко Н. Є. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2010. 332 с.
4. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. [Е. К. Добикіна та ін.]. Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 208 с.
5. Загальні вимоги до фінансової звітності: *Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 17.04.2022).
6. Ковальов В.В. Фінансовий менеджмент: підручник. Москва: Велбі. 2011. 304 с.
7. Медведовський В.В. Система управління активами підприємств водопостачання і водовідведення. *Комунальне господарство міст*. 2010. № 96. с. 294-301.
8. Бланк И.А. Управление активами. Київ: Ника-Центр, Эльга, 2010. 721 с.
9. Сердечна С. М. Сучасні тенденції розвитку поняття активи та концепції щодо їх визначення. *Молодий вчений*. 2019. №5 (2). с. 564-573.
10. Оцінка активів підприємства : навчальний посібник / за заг. ред. Ю. В. Панасовського. Суми : Університетська книга, 2009. 512 с.
11. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 21.04.2022).
12. Максименко І. Я., Соболев А.В. Нематеріальні активи: сутність, визнання та класифікація в здійсненні управлінської діяльності. *Агросвіт*. 2018. №18. с. 26-29.

13. Соколова Н. М. Бізнес-моделі управління фінансовими активами: концепція оцінки та обліку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2018. Вип. 30(4). С. 106-108.
14. Шерстюк К. О., Сіняговська І. Ю. Активи під управлінням як механізм здійснення імпаکت-інвестування. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Серія : Економічні науки*. 2020. № 1. С. 49-56.
15. Ізмайлова К. В. Аналіз джерел формування активів. *Фінанси України*. 2012. № 8. С.67-74.
16. Притуляк Н. Факторний аналіз ліквідності активів підприємства. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2020. №4. с. 92-105.
17. Бланк І. О. Управління активами та капіталом підприємства. Київ : Ніка-центр, Єльга, 2003. 448 с.
18. Денисюк О.Г. Система управління майновим потенціалом підприємства. *Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки*. 2008. № 1(43). С. 163-171.
19. Бондаренко Н. В., Чемчикаленко Р. А., Сіренко Д. О. Оцінка основних завдань управління активами та пасивами підприємства в сучасних умовах. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 7. С. 8-10.
20. Методологічні основи оцінки рівня капіталізації суб'єктів господарювання: монографія / за наук. ред.. д.е.н., проф. М.А.Козоріз. Львів, 2008. 290с.
21. Василішин С. І. Обліково-аналітичне забезпечення управління активами в системі економічної безпеки підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 26(1). С. 34-39.
22. Пюро Б. І., Шірінян Л. В. Стратегія управління активами підприємства. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. 29 (68). № 6. С. 78-82.

- 23.Кремень О. І., Мосійчук Р. Л., Кремень В. М. Комплексний аналіз ефективності управління активами підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. № 8. С. 202-210.
- 24.Кравченко О. А. Удосконалення класифікації стратегій управління поточними активами підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2019. Вип. 35. С. 73-79.
- 25.Крилова І. І. Підвищення ефективності управління активами підприємств сфери водопостачання та водовідведення як фактор сталого розвитку підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 15. С. 113-120.
- 26.Насібова О. В., Дзюба В. М. Теоретичні основи управління активами і пасивами підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 11. С. 21-25.
- 27.Святенко С. В., Потапчук А. В. Оцінка ефективності управління активами і пасивами АТ «КБ «Приватбанк». *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. 1. С. 229-237.
- 28.Кривов'язюк І. В., Пустовіт Ю. Г. Діагностика активів в економіці сучасного підприємства. *Економічний форум*. 2018. № 4. С. 243-251.
- 29.Ковальчук, Н. О., Федішин М. П., Жаворонок А. В. Теоретичні аспекти аналізу складу, структури активів та джерел їх фінансування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 23. С. 64-69.
- 30.Школьник І. О., Боярко І. М., Дейнека О. В. та ін. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 368 с.
- 31.Болюх М. А., Заросило А. П. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ : навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2008. 344 с.
- 32.Хома І. Б. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2018. 344 с.
- 33.Чернецька С. А. Аналіз активів підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2013. № 3. С. 332-336.

34. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с.
35. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз. навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.
36. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 10.05.2022)
37. Ходирєва О. О. Сучасний стан та проблеми розвитку машинобудівних підприємств України. *Економічний аналіз*. 2021. Т. 31, № 1. С. 227-238.
38. Бланк І., Стратійчук В. Стратегічна карта управління оборотними активами підприємства торгівлі. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2021. № 2. С. 53-66.
39. Коваль Н.О., Літвак Л.А. Управління активами підприємства на основі їх капіталізації. Тези LI науково-технічної конференції ВНТУ. 2022. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2022/paper/view/16110/13626> (дата звернення 25.05.2022).

**Додаток А
(обов'язковий)**

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри ФІМ
д-р.екон.наук., професор
Зянько В.В.
(підпис)

«29» березня 2022 р.

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

**на виконання магістерської кваліфікаційної роботи
на тему: «УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ
МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ (НА ПРИКЛАДІ ПУБЛІЧНОГО
АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «БЕРДИЧІВСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ
ЗАВОД «ПРОГРЕС»»)**

08-43. МКР.001.00.003ТЗ

Науковий керівник: к.е.н., доцент каф. ФІМ
наук.ступінь, вчене звання (посада)

Коваль Н.О.
(підпис) (прізвище, ініціали)

Студент групи МФКДз-20мз
назва групи

Літвак Л.А.
(підпис) (прізвище, ініціали)

Вінниця 2022 р.

1 Підстава для виконання магістерської кваліфікаційної роботи (МКР)
наказ № 65 по ВНТУ від «24» березня 2022 року про затвердження теми МКР.

2 Мета і призначення магістерської кваліфікаційної роботи
актуальність і обґрунтування необхідності виконання МКР:

Навіть при гарних фінансових результатах, високій рентабельності підприємство може мати фінансові труднощі, якщо воно нераціонально використало свої активи, вклавши їх у наднормативні виробничі запаси або маючи велику дебіторську заборгованість.

мета:

розробка шляхів підвищення ефективності управління активами промислових підприємств.

завдання:

- дослідити сутність та класифікацію активів підприємства;
- охарактеризувати механізм управління активами підприємства;
- розглянути сучасні методичні підходи до аналізу активів підприємства;
- охарактеризувати сучасний стан підприємств машинобудування України та проаналізувати результати діяльності ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2018-2020 рр.;
- провести загальну оцінку ефективності управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»;
- визначити напрямки підвищення ефективності управління активами ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес».

3. Завдання для виконання економічної розрахункової частини МКР

Розрахувати показники фінансово-економічної діяльності ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»: коефіцієнт оборотності, коефіцієнт завантаження, рентабельність оборотних активів, тривалість обороту оборотних активів, коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт придатності основних засобів, частка оборотних виробничих активів, коефіцієнт мобільності активів, оборотність активів, коефіцієнт завантаження активів, тривалість обороту активів, рентабельність активів за чистим прибутком

4. Вихідні дані для написання магістерської кваліфікаційної роботи

Офіційні статистичні дані щодо розвитку машинобудівної галузі, фінансова звітність ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» за 2018-2020 рр., внутрішня документація ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес», законодавчо-нормативна документація, наукова література: Камінська І.М., Дорош В.Ю., Ковальчук А.Ю. Активи підприємства: морфологічний аналіз категорії, склад та класифікація. Економічний форум. 2019. №3. с. 136-143; Медведовський В.В. Система управління активами підприємств водопостачання і водовідведення. *Комунальне господарство міст*. 2010. № 96. с. 294-301; Бланк И.А. Управление активами. Київ: Ника-Центр, Эльга, 2010. 721 с.; Кремень О. І., Мосійчук Р. Л., Кремень В. М. Комплексний аналіз ефективності управління активами підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. № 8. С. 202-210; Ковальчук, Н. О., Федішин М. П., Жаворонок А. В. Теоретичні аспекти аналізу складу, структури активів та джерел їх фінансування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 23. С. 64-69; Насібова О. В., Дзюба В. М. Теоретичні основи управління активами і пасивами підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 11. С. 21-25; офіційні статистичні дані, законодавчо-нормативні акти.

5. Виконавець МКР – Літвак Людмила Анатоліївна, ст. гр. МФКД-20мз (з/ф).

6. Вимоги до виконання МКР

В процесі виконання магістерської кваліфікаційної роботи потрібно визначити резерви підвищення ефективності діяльності підприємства, використовуючи варіантний аналіз, засоби моделювання.

7. Етапи МКР і терміни їх виконання

Етапи МКР	Зміст етапу	Термін виконання	Очікувані результати
Вибір напрямку дослідження	Добір, вивчення та узагальнення науковоекономічної та статистичної інформації; розгляд можливих напрямків досліджень та їх оцінювання; вибір напрямку дослідження; обґрунтування прийнятого напрямку дослідження; розроблення, погодження і затвердження ТЗ на МКР	Грудень-січень	план МКР
Основна (економічна) частина роботи	Теоретичне дослідження проблеми	Лютий-березень	розділ 1
	Аналітична частина	Квітень	розділ 2
	Розробка рекомендацій та пропозицій	Травень	розділ 3
Узагальнення результатів досліджень, підготовка до захисту роботи	Узагальнення результатів теоретичних та аналітичних досліджень та написання доповіді на захист МКР; оформлення ілюстративного матеріалу, підготовка презентації МКР в редакторі Microsoft Office PowerPoint	I декада червня	акт впровадження, ілюстративний матеріал, презентація
Попередній захист МКР	Перевірка МКР на плагіат; одержання відгуку наукового керівника та опонента; попередній захист МКР	I декада червня	результат перевірки на плагіат, відгук, рецензія
Захист МКР	Основний захист МКР	II декада червня	довідь та відповіді на запитання

8. Очікувані результати

У результаті виконання магістерської кваліфікаційної роботи очікується одержання обґрунтованих рекомендацій та пропозицій, які можуть бути використані на досліджуваному підприємстві ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес» з метою підвищення ефективності його діяльності та покращення фінансових результатів.

9. Матеріали, які подають після завершення написання МКР та її етапів

Переплетена магістерська кваліфікаційна робота; ілюстративний матеріал; протокол перевірки МКР на наявність текстових запозичень; відгук керівника; відгук опонента.

10. Порядок приймання МКР та її етапів

Результати магістерської кваліфікаційної роботи розглядаються керівником роботи та завідувачем кафедри відповідно до етапів роботи та термінів їх виконання; проводиться попередній захист роботи та офіційний захист магістерської кваліфікаційної роботи.

Додаток Б
(обов'язковий)
ПРОТОКОЛ ПЕРЕВІРКИ НАВЧАЛЬНОЇ (КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ)
РОБОТИ

Назва роботи: Управління активами підприємств машинобудівної галузі (на прикладі публічного акціонерного товариства «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»)

Тип роботи: кваліфікаційна робота

(кваліфікаційна робота, курсовий проект (робота), реферат, аналітичний огляд, інше (вказати))

Підрозділ кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

(кафедра, факультет (інститут), навчальна група)

Науковий керівник Коваль Н. О. к.е.н., доц. каф. ФІМ

(прізвище, ініціали, посада)

Показники звіту подібності

Plagiat.pl (StrikePlagiarism)		Unicheck	
КП1		Оригінальність	86,5 %
КП2			
Тривога/Білі знаки	/	Схожість	13,5 %

Аналіз звіту подібності (відмітити потрібне)

- Запозичення, виявлені у роботі, оформлені коректно і не містять ознак плагіату.
- Виявлені у роботі запозичення не мають ознак плагіату, але їх надмірна кількість викликає сумніви щодо цінності роботи і відсутності самостійності її автора. Роботу направити на доопрацювання.
- Виявлені у роботі запозичення є недобросовісними і мають ознаки плагіату та/або в ній містяться навмисні спотворення тексту, що вказують на спроби приховування недобросовісних запозичень.

Заявляю, що ознайомлений (-на) з повним звітом подібності, який був згенерований Системою щодо роботи (додається)

Автор _____
(підпис)

Літвак Л.А.
(прізвище, ініціали)

Опис прийнятого рішення

Робота може бути допущена за попереднього захисту

Особа, відповідальна за перевірку _____
(підпис)

Єпіфанова І. Ю.
(прізвище, ініціали)